HOWARD FAST

Peekskill U.S.A.

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Howard Fast

Peekskill U.S.A.

În româneşte de Carol Kormos

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ
Bucureşti, 1951

Această carte a fost tradusă după originalul în limba engleză
„Peekskill: U.S.A. – a personal experience”
de Howard Fast
apărut în editura
CIVIL RIGHTS CONGRESS, New York 1951.

————————————
Corectură [V1.0]: noiembrie 2020
————————————

Lui Paul Robeson

PREFAŢĂ

Între 24 August şi 4 Septembrie 1949, am trăit un incident straniu şi – dintr-un anumit punct de vedere – înspăimântător, devenii parte importantă în istoria de după război a Statelor Unite. Afacerea Peekskill *va rămâne în amintirea generaţiilor viitoare şi va fi mult discutată iar istoricii, cu viziunea lor largă şi completă îi vor stabili importanţa finală şi semnificaţia.*

În ceea ce mă priveşte, am trăit-o şi de aceea o consider cu oarecare subiectivitate. A fost prima manifestare de mari proporţii, făţişă, a fascismului american; dar nu pot şti dacă a făcut parte dintr-un plan sau dintr-o încercare premeditată, sau dacă a fost doar apogeul evenimentelor pregătitoare ale vremurilor pe care le trăim noi. Numai timpul va răspunde la această întrebare, după cum va răspunde la multe altele în legătură cu Peekskill.

La început, participarea mea a avut un caracter întâmplător, cu toate că pe măsură ce evenimentele din jurul incidentului luau proporţii, această participare n-a mai fost deloc accidentală. Rareori are un scriitor norocul – sau rareori îi este dat să fie aşa de îndeaproape implicat în evenimentele pe care trebuie să le descrie! Dar dacă se întâmplă aşa şi dacă scriitorul este un observator cu experienţă, atunci există posibilitatea unei descrieri reuşite, care poate fi de cea mai mare valoare. Aceasta fiind credinţa mea, fac aici raportul celor opt zile de la Peekskill. În orice caz nu-l prezint nici ca pe un studiu social al acestui incident şi nici ca o relatare completă a faptelor. Eu scriu mai ales despre ceea ce am văzut cu propriii mei ochi. Acolo unde extind povestirea o fac pentru continuitatea desfăşurării dramatice, iar când trag unele concluzii ele sunt propriile mele concluzii, bazate în cea mai mare parte pe propria mea experienţă.

Ţin să declar că m-am străduit, mai ales, să prezint un tablou adevărat – repet, în limitele observaţiilor şi informaţiilor mele. Trăim într-o vreme în care orice declaraţie a stângii este primită cu suspiciune, dacă nu e condamnată pe faţă de către forţele dreptei: atât timp cât cele mai multe din sursele de informaţie publică sunt acaparate de reacţiunea americană, e greu să credem că ar putea accepta raportul asupra celor petrecute la Peekskill, ca o descriere obiectivă. De fapt, eu n-am pretins niciodată, o aşa

zisă obiectivitate olimpică. De mulţi ani încoace atitudinea mea a fost aceea a unui militant şi n-am făcut un secret din asta. La Peekskill mi-ar fi fost greu să rămân obiectiv. Cei care luptă pentru viaţa lor nu sunt obiectivi. Am fost şi sunt un militant.

Cred însă că a fi militant nu e o piedică, ci mai degrabă un ajutor pentru descoperirea adevărului. Există de altfel un foarte bogat material scris asupra afacerii Peekskill; *el stă la dispoziţia cercetătorilor şi nu am intenţia să prezint un studiu comparativ asupra lui. Intenţionez să descriu evenimentele aşa cum le-am văzut.*

Răspunzând celor care, eventual, s-ar mira de ce am aşteptat atâta vreme până să mă apuc de lucru, nu le pot spune decât că, pentru o relatare închegată a unor asemenea fapte, e nevoie de un oarecare interval de timp. De altfel, am fost şi foarte prins de alte sarcini scriitoriceşti şi apoi întrerupt de guvernul Statelor Unite care a hotărât că trebuie să ispăşesc o pedeapsă de trei luni închisoare – ca lecţie şi avertisment pentru alţii care ar mai considera că un stat poliţienesc este o stare de lucruri intolerabilă.

În timp ce eram la închisoare, am aflat că marele juriu din districtul Westchester, care a cercetat timp de mai multe luni cazul Peekskill, formulase în sfârşit două acuzaţii şi îmi amintesc de zilele de tensiune când aşteptam să ştiu dacă, aşa cum se zvonise, Paul Robeson şi cu mine vom fi victimele acestor acuzaţii. Când am aflat că nu eram implicaţi, m-am simţit uşurat şi în acelaşi timp nedumerit, deoarece înscenarea, sau cum o numesc avocaţii – capcana – făcea parte integrantă din incidentul de la Peekskill, de la început şi până la sfârşit. Totodată nu-mi fac iluzii închipuindu-mi că ultimul capitol în ceea ce priveşte afacerea Peekskill *a fost scris.*

Partea întâi
UN ÎNCEPUT LINIŞTIT

Întâmplarea a făcut ca în August 1949, şi eu şi soţia mea să ne luăm. În sfârşit, vacanţa de care aveam atâta nevoie. Soţia mea a plecat în Europa, iar eu am închiriat o casă la Croton – pe fluviul Hudson, la vreo zece kilometri depărtare de Peekskill – pentru mine, cei doi copii ai noştri şi îngrijitoarea lor. Eram pe atunci preocupat de un studiu asupra legăturii dintre literatură şi realitate[1], şi simţeam nevoia să închin o lună de zile acestei munci, precum şi copiilor mei – departe de vârtejul activităţii politice, activitate care luase un loc atât de important în viaţa mea. Eram convins că această vacanţă îmi va face bine din toate punctele de vedere.

Nu m-am înşelat. Această lună August era liniştită şi răcoroasă; cu multe zile însorite şi cu multe ore plăcute, iar pentru mine, toate acestea constituiau o schimbare foarte binevenită. Casa pe care o închiriasem, confortabilă şi spaţioasă, era situată pe un deal printre copaci. De la etaj se putea vedea fluviul Hudson. Obişnuiam să lucrez la studiul meu dimineaţa, în timp ce copiii se jucau pe pajişte. După amiezile le petreceam cu ei şi de obicei ne duceam la un iaz din apropiere ca să înotăm. Masa de seară o luam împreună, şi după ce copiii adormeau, rămâneam în fiecare seară acasă, citind şi foarte rareori stând de vorbă cu nişte prieteni care mă vizitau. După cum am mai spus, au fost câteva săptămâni foarte calme şi fructuoase: citeam mult şi studiul meu lua forma definitivă.

Într-o zi, pe la mijlocul lunii, sună telefonul şi când ridic receptorul, o voce de femeie mă întreabă dacă eu sunt Howard Fast şi dacă aş consimţi să patronez un concert care ar trebui să aibă loc undeva, în apropiere, peste câteva săptămâni.

— Ce fel de concert? am întrebat eu.

— Un concert pe care îl organizăm noi în fiecare an.

— Care noi? întreb eu.

— Noi, gruparea „People's Artists"[2]. Îşi vor da concursul Pete Seeger şi Paul Robeson. Aţi auzit de gruparea noastră?

Auzisem multe despre „People's Artists", îi preţuiam ca oameni şi îi respectam pentru ceea ce încercau să realizeze ca grupare. Erau, în

majoritate, tineri care scoseseră la iveală un număr surprinzător de cântece şi de tradiţii populare americane pe care le cântau maselor cu acompaniament de ghitară, pretutindeni, în faţa sindicaliştilor şi în adunările publice, la concerte districtuale, pentru locuitorii cartierelor muncitoreşti şi pentru vizitatorii staţiunilor balneo-climaterice. Scriau cuvintele noi pe melodii vechi şi continuau cea mai bună tradiţie muzicală din America, din timpul revoluţiei şi până în ziua de astăzi. Îmi venea foarte greu să refuz concursul la un concert organizat de ei, dar pe de altă parte eram ferm hotărât să petrec această lună într-o izolare şi linişte completă.

— Am auzit de gruparea „People's Artists", dar credeţi-mă că nu pot…

— Ştiu că fetiţei dumneavoastră îi place foarte mult să-l asculte pe Paul Robeson, iar concertul va avea loc pe o pajişte minunată, într-un parc de picnic. Va fi ca o petrecere la iarbă verde şi vom fi gata cam pe la ora zece. De ce nu vreţi să veniţi? Nu vreţi? Vă rog!

A continuat să insiste şi în cele din urmă am acceptat. Mi-a făgăduit că îmi va scrie o scrisoare cu toate amănuntele privitoare la îndatoririle mele la acel concert şi a închis telefonul. După aceea mi-am adus aminte că nici n-o întrebasem cum se numeşte. Câteva zile mai târziu, am primit într-adevăr scrisoarea făgăduită în care mi se anunţa că concertul va avea loc la Lakeland Acres Picnic Grounds, câţiva kilometri nord de Peekskill şi că ar fi bine să fiu acolo încă de la orele şapte, pentru a avea timp să discutăm programul. În scrisoare se mai menţiona că acest concert era al patrulea din cele date de Paul Robeson în această regiune. Primul avusese loc în 1946, în Mohegan Colony, o staţiune climaterică cu vile particulare; al doilea avusese loc un an după aceea, pe stadionul de la Peekskill, iar al treilea în 1948, la Crompond, comună situata în imediata vecinătate.

Este demn de amintit că întreaga regiune, situată pe malul fluviului Hudson, de la Croton, la circa doisprezece kilometri nord de Peekskill, a fost timp de ani şi ani de zile locul de predilecţie pentru vacanţele a mii de muncitori din industria de confecţii. Ei şi-au clădit aici colonii de vară, tabere pentru albi şi negri, dând astfel posibilitatea negrilor să părăsească vara ghetourile oraşelor şi să trăiască acolo liniştiţi şi confortabil, timp de câteva săptămâni. Muncitorii şi-au clădit casele cu dragoste, cu grijă şi cu chibzuinţă; aceste colonii de vară se cuibăresc printre coline joase şi prin văi adăpostite, îmbinându-se cu frumuseţile naturale ale peisajului. Singurul oraş de oarecare întindere în această regiune, este Peekskill, mai puţin un centru industrial decât un punct comercial al micii burghezii, un

conglomerat de prăvălii, staţii de benzină, cafenele, bodegi, agenţii imobiliare, un oraş static care se închistează şi care decade, uitat. Pe vremuri fusese un port fluvial prosper, acum, lăsat în urmă şi ocolit de iureşul dezvoltării industriale americane.

Iată cum am luat parte, cu totul întâmplător, la afacerea de la Peekskill. Habar nu aveam de cele ce se vor întâmpla, şi tocmai pentru că nu ştiam nimic, mă hotărâsem s-o iau cu mine şi pe fetiţa mea Rachel ca să-l asculte pe Paul Robeson. Mă aşteptam la o seară foarte plăcută şi instructivă. Odată hotărârea luată, m-am întors la munca mea şi nu m-am mai gândit la această chestiune până în dimineaţa zilei de sâmbătă 27 August.

În dimineaţa aceea, un vechi prieten al meu, J. N., fost director al revistei *New Masses*, actualmente redactor la ziarul *Daily Worker* din New York, mi-a dat un telefon şi m-a întrebat dacă am de gând să iau şi fetiţa cu mine. Când a aflat că am această intenţie mi-a propus să mergem împreună. Locuia la vreo cinci sute metri depărtare de casa pe care o închiriasem şi mă anunţă că o să treacă să mă ia. După ce am închis telefonul, am băgat de seamă că doamna M., îngrijitoarea copiilor, auzise convorbirea. Doamna M., o negresă foarte înţeleaptă care supraveghea copiii cu o dragoste maternă, ştia de multe ori să fie foarte energică. Aşa s-a întâmplat şi de astă dată.

— Eu n-aş lua-o pe Rachel, zise ea.

— De ce?

— Pentru că n-aş lua-o.

— De ce nu? Îl iubeşte pe Paul şi nu va uita niciodată un concert al lui în aer liber. Cred că e bine s-o iau cu mine.

— Eu însă cred că ar fi mai bine să nu meargă, replică doamna M.

— De ce?

— Poate fiindcă eu sunt negresă şi dumneata, alb.

— Ei, drăcia dracului! Ce legătură are una cu alta? voiam să ştiu.

— Eu te rog numai să n-o iei pe Rachel, spuse ea cu hotărâre.

Mă dădui bătut.

— Bine, n-am s-o iau, i-am răspuns eu. Dar dacă crezi că se va întâmpla ceva, greşeşti. Nu se va întâmpla nimic.

Asta se petrecuse dimineaţa. La ora prânzului stăteam pe iarbă şi priveam cum băieţelul meu se bălăcea într-o baltă când, deodată, se opri o maşină din care coborâră doi bărbaţi, un negru şi un alb. S-au prezentat

singuri. Negrul era membru al grupului „People's Artists" iar celălalt, conducătorul unei organizaţii cetăţeneşti locale.

— M-am gândit că ar fi bine să stăm de vorbă cu dumneata înainte de concert, îmi spuse negrul. Bineînţeles că ştii ce se pregăteşte!

— Cum, ce se pregăteşte? Ce vrei să spui?

— Vorbeam de ce se pregăteşte la Peekskill, mi-a răspuns negrul. N-ai văzut ziarele din Peekskill?

— Adevărul e că nu le-am văzut. În ultimele câteva zile nu citisem nici măcar ziarele din New York.

— Atunci e foarte bine că avem prilejul să stăm de vorbă cu dumneata, deoarece se pare că vor avea loc tulburări.

Nu-mi venea să cred. După o lună petrecută la ţară, după o lună de viaţă tihnită, mă îndoiam că ar mai putea exista undeva tulburări şi că dacă ar exista, ele s-ar putea ivi tocmai aici, în aceste văi liniştite. Şi pentru ce ar provoca cineva tulburări? Nu era un miting sau o demonstraţie politică, ci un concert dat într-un parc de picnic, într-o seară de vară. Nu aşa se nasc tulburările. Şi le-am mărturisit-o.

— Te înşeli, prietene Fast, continuă el. Te înşeli amarnic.

— Nu cred.

— Asculta atunci asta.

Şi negrul îmi citi:

„Se pare că oraşul Peekskill va avea cinstea unui alt concert al lui Paul Robeson, cunoscutul bariton negru. A fost o vreme când ne-am fi simţit într-adevăr onoraţi, foarte onoraţi. Dar aşa cum stau lucrurile astăzi, noi, ca şi majoritatea acelora care pun America mai presus de orice, ne cam îndoim de această onoare…" Şi aşa mai departe.

— Acum ascultă, reluă vizitatorul meu. Ascultă şi asta.

„Timpul pentru tăcerea plină de îngăduinţă, tăcerea care înseamnă aprobare, a trecut".

Şi adăugă:

— Asta e din ziarul *Peekskill Evening Star*, de marţi. De atunci încoace, tot aşa au dus-o. Legiunea Americană[3] are de gând să pornească la acţiune şi membrii ei din localitate s-au pus pe băutură încă de dimineaţă. Pe de altă parte, unii locuitori au adresat o telegramă de protest procurorului districtual Fanelli, cerându-i să pregătească trupe de poliţişti şi de jandarmi, care să intervină la nevoie. Poate c-o să-i trimită, poate că nu. Important este ca noi să fim cu ochii în patru.

Aveam să fiu cu ochii în patru. Pe de altă parte ameninţări de felul acesta auzisem în zeci şi sute de ocazii şi făcusem constatarea că gentlemenii violenţei, chiar dacă ştiu să dea din gură, se dovedesc a fi mult mai rezervaţi când trebuie să treacă la fapte.

— Nu cred că se va întâmpla ceva. Nu, nu cred.

Ne-am dat întâlnire pentru şapte şi jumătate (dar, după cum veţi vedea, niciun om de bună credinţă n-a putut ajunge în parcul de picnic, în seara aceea, la ora şapte şi jumătate). Vizitatorii mi-au lăsat şase numere din ziarul *Peekskill Evening Star* şi după plecarea lor am început să le răsfoiesc, spicuind ici-colo, pasaje care exprimau obişnuita ură şi prejudecată stupidă, aproape patologică, pe care paginile lor o răspândeau cu generozitate. Citeam ameninţări urmate imediat de declaraţii care negau orice intenţii de violenţă: articole anoste şi prost redactate, cu conţinut antisemit şi duşmănos populaţiei de culoare. Un ziar mărunt, plicticos şi pompos, repeta şi preamărea pe o scară redusă toate frazele pretenţioase ale anticomunismului şi ale antiumanismului postbelic.

Încercările lor de a-şi învălui josnicia într-un limbaj aparent de bună calitate, erau caraghioase dar nu mai puţin caraghioase decât încercările confraţilor lor de la marile ziare din New York. De exemplu:

„Din nefericire, dacă americanii cinstiţi din regiune nu întreprind imediat ceva, unii oameni mai slabi de înger se vor lăsa influenţaţi de învăţătura lor nefastă. Nu mai departe decât acum câţiva ani, o organizaţie similară, Ku-Klux-Klanul, şi-a făcut apariţia la Verplanck (un sat apropiat) şi şi-a primit binemeritata răsplată. Inutil să mai spunem că n-a mai revenit niciodată. Eu nu sunt pentru violenţă, în acest caz, dar cred că trebuie să examinăm situaţia cu toată seriozitatea şi să ne străduim a găsi un mijloc care să o limpezească tot aşa cum a fost limpezită la Verplanck, şi cu acelaşi rezultat: anume dispariţia acestei învăţături din districtul nostru…”

Fragmentul, apărut în ziarul *Peekskill Evening Star* era însoţit de numeroase alte pasaje asemănătoare. Ar fi trebuit să fii un Mark Twain pentru ca să poţi face o critică justă unui mod atât de original de a folosi limba engleză şi gândindu-mă la toate acestea, începui să-mi pierd o parte din siguranţa mea de om în vacanţă. Mă găseam în faţa unei dovezi de ignoranţă monstruoasă şi făţarnică, din partea unui grup de oameni care au făcut din ignoranţă un zeu, demn să-şi împartă locul cu dolarul, în acelaşi templu.

Această nelinişte a avut ca rezultat hotărârea de a nu lăsa la voia întâmplării sosirea mea în parcul de picnic. Chiar dacă o parte a asistenţei nu va sosi, măcar cel care patrona concertul trebuia să fie acolo. De aceea m-am hotărât să plec de acasă, mai devreme, la şase şi jumătate. Drumul cu maşina până acolo îl făceam în cei mult douăzeci de minute. Nu aveam maşină proprie, dar închiriasem pentru o lună un Plymouth tip 1940 cu patru uşi, un automobil vechi dar uşor de condus şi care a jucat un rol destul de important în aventurile mele din săptămâna următoare.

Înainte de a pleca, am spus doamnei M. că s-ar putea să vin mai târziu, deoarece nu aveam un program precis. „Când va veni J. N. să-i spui că am luat-o înainte şi că ne vom întâlni acolo”.

Partea a doua
NOAPTEA GROAZEI

Amurgul auriu al zilei de 27 August va rămâne viu întipărit în amintirea mea. A fost un amurg blând şi plăcut cum nu vezi decât în pânzele lui George Inness[4], care, nici el, n-a putut crea acea nostalgică rourare decât pictând o parte sau alta din minunata vale a fluviului Hudson. Am ales drumeagurile lăturalnice care şerpuiesc între dealuri joase şi văi înguste. Am ocolit cartierul comercial din Peekskill şi am ieşit pe şoseaua principală la nord de oraş. Nu mai fusesem niciodată la Lakeland Picnic Grounds şi mergeam încet, căutând să dau de intrare, care se afla pe Division Street, un drum de ţară de vreo cinci-şase kilometri ce leagă oraşul Peekskill de Bronx River Parkway.

Dar nu se putea să nu găsesc intrarea. La sute de metri depărtare de ea erau numeroase maşini, parcate pe ambele părţi ale drumului, fapt care mă surprinse, deoarece concertul avea să înceapă peste un ceas. La intrare era o gloată de bărbaţi zgomotoşi. N-au încercat însă să mă oprească, ci s-au mulţumit doar să se strâmbe la mine, dându-mi cu tifla, în timp ce eu o luam la stânga, înspre parcul de picnic. După mine au mai lăsat să treacă un singur automobil, apoi au barat intrarea.

Cum am intrat în parc am oprit maşina. Aici, la câţiva metri depărtare de drum, se strânsese un grup de băieţi şi fete.

Erau vreo cinci şi încercau să-şi ascundă nervozitatea provocată de gloata care urla şi înjura pe şosea. Veniseră de la New York pentru a fi plasatori la concert. Le-am spus cine sunt şi păreau bucuroşi că mă aflu printre ei; totuşi le era frică.

— Ce avem de făcut? întrebară ei.

— Cine a organizat concertul?

Nu ştiau. Era atât de devreme, încât nu credeau să fi venit cineva. Dar poate că mai erau oameni în vale.

— Bine! le-am spus eu. Să nu lăsaţi să intre decât pe cei care vin la concert. Nu vă pierdeţi firea. Staţi liniştiţi şi nu se va întâmpla nimic

Repetam ca un refren: nu se va întâmpla nimic, nu se poate întâmpla nimic.

— Mă duc să-mi parchez maşina şi să văd dacă nu dau peste cineva care să facă ordine.

Pentru a înţelege ce urma să se întâmple mai târziu, trebuie să aveţi o imagine clară a parcului de picnic din Lakeland şi a porţiunii unde trebuia să aibă loc concertul. Se intră în acest parc pe drumul ce se deschide la stânga şoselei principale care vine de la Peekskill. Este intrare dublă în formă de Y şi se termină într-un drum de ţară îngust. La vreo douăzeci şi cinci-treizeci de metri de intrare, drumul este mărginit de maluri verticale de pământ, înalte de şapte metri, la baza cărora se găsesc nişte gropi puţin adânci, pline cu apă. Aceste maluri se întind pe o lungime de zece-cincisprezece metri, după care drumul trece printr-o vale pe o lungime de vreo patru sute de metri. Este un drum ce face parte din parcul de picnic şi aparţine aceluiaşi proprietar. La capătul lui se găseşte o vâlcea ferită, largă, acoperită cu iarbă, un fel de arenă naturală ascunsă printre dealuri mici, de privirile celor ce trec pe şoseaua principală. În vâlceaua aceasta fuseseră făcute pregătirile pentru concert: o platformă mare, două mii de scaune pliante de lemn şi câteva reflectoare deservite de un generator portabil.

Înainte de a intra în vâlcea, m-am uitat la ceas. Era exact şapte fără zece. Mi-am parcat maşina lângă un pâlc de pomi, nu departe de platformă, am coborât şi m-am plimbat puţin prin jur. Platforma era pregătită, scaunele aşezate, reflectoarele fixate la locurile lor. Pe o masă lungă se aflau o sumedenie de cărţi cu cântece şi broşuri. Tocmai când am ajuns acolo, dintr-un autobuz mare coborau pasagerii; băieţi şi fele, în marea lor majoritate negri, care sosiseră mai devreme pentru a fi plasatori la concert. Autobuzul întoarse şi se pierdu într-un nor de praf; băieţii şi fetele o luară peste pajişte, plimbându-se agale şi liniştiţi în lumina aurie a serii. Mai erau acolo vreo sută douăzeci de oameni, aproape numai femei şi copii mici, care veniseră să petreacă la iarbă verde înainte de începerea concertului. Unii se întinseseră pe iarbă, alţii se aşezaseră pe scaune sau pe lângă mesele improvizate. Un grup de băieţi şi fete de la colonia de vară *Golden's Bridge* stăteau pe platformă, bălăbănindu-şi picioarele. Niciunul nu părea să aibă mult peste cincisprezece ani, mulţi dintre ei arătau chiar şi mai tineri. O mică parte din asistenţă venise cu maşinile, alţii veniseră pe jos de la vilele din apropiere. Copiii de la *Golden's Bridge* sosiseră cu un camion mare, care se afla acum lângă maşina mea şi care avea să joace un rol important în evenimentele din acea noapte. Norocul a vrut ca şase marinari din marina comercială care-şi petreceau concediul prin împrejurimi să vină mai

devreme. Aveam toate motivele să mă bucur de prezenţa lor şi a altor patru sindicalişti care se aflau acolo.

Am descoperit că niciunul dintre ei nu ştia cine fusese însărcinat cu organizarea concertului. Mai târziu am aflat că organizatorii concertului nu putuseră pătrunde în parc. Am întrebat pe unul, pe altul, dar în curând am renunţat şi m-am cocoţat pe o masă, aşteptând. Era ora şapte şi în locul în care ne găseam noi, adică în vâlcea nu se vedea niciun semn de nelinişte.

Vestea izbucnirii tulburărilor ne-a fost adusă de un băiat, care se îndrepta spre noi în goana mare. L-am urmărit de îndată ce a intrat în raza noastră vizuală, la cotitura drumului. Când ne-a ajuns, l-am înconjurat; ne-a spus că au început ciocnirile şi că ar fi bine ca unii dintre noi să se ducă într-acolo, fiindcă lucrurile stau prost. Băiatul părea îngrozit.

Ne-am întors cu el. Cred că eram vreo douăzeci şi cinci, treizeci de oameni. În clipe ca acestea, nu stai să numeri oamenii, cu toate că mai târziu am făcut-o. Eram un grup format din bărbaţi şi băieţi, mai toţi câţi ne găseam pe acolo, şi vreo câteva fete. Fugeam pe drumul prăfuit, şi mă gândeam că totul se va sfârşi doar cu înjurături şi invective, deoarece nu întâlnisem încă oameni de felul celor de pe drum care să fie curajoşi, decât doar în cazul în care prind pe cineva singur, ei fiind douăzeci.

Aşadar, am alergat spre intrare şi când am ajuns acolo ne-am văzut întâmpinaţi pe şosea de o gloată formată din cel puţin trei sute de oameni înarmaţi cu măciuci, boxuri şi cu pietroaie. Purtau boneta membrilor Legiunii Americane şi într-o singură clipă toate îndoielile mele s-au spulberat într-o învălmăşeală sălbatică. Astfel de lupte nu durează mult; aceasta a ţinut vreo trei-patru minute şi deoarece drumul era îngust, am reuşit să-i respingem, dar mulţimea lor blocase intrarea şi în spatele lor erau alţii, mulţi, iar pe şosea, sute. Dacă n-aţi fost niciodată prinşi într-o capcană din care să nu existe ieşire şi dacă n-aţi fost înconjuraţi în acelaşi timp de sute de oameni care să rânjească şi să urle cuprinşi de ură, atunci nu veţi putea înţelege situaţia noastră. Mi-am dat seama atunci de ce nu mai intra nimeni la concert. Una din cele două căi care ducea spre intrare era baricadată de o grămadă înaltă de pietre, iar pe celălalt drum aşezaseră de-a latul un camion al Legiunii Americane. Aşadar, eram închişi şi nu aveam nicio ieşire, iar proporţia era de douăzeci la unu, adică exact aşa cum le plăcea lor.

Cum spuneam mai sus, i-am respins şi am rămas, pentru moment, stăpâni pe situaţie, gâfâind, încălziţi, transpiraţi, prăfuiţi şi sângerând puţin;

ne-ar fi atacat din nou dacă n-ar fi apărut trei şerifi. Toate mulţumirile noastre acestor trei oameni simpli, care şi-au croit drum cu coatele prin gloată, prin aerul care duhnea a alcool, cu insignele lor aurii, strălucitoare în lumina amurgului.

Şi-au potrivit centiroanele şi revolverele, s-au întors cu spatele şi şi-au întins mâinile – binevoitori – spre gloată.

— Staţi, băieţi, au spus ei, luaţi-o încetişor, fiindcă noi putem face treaba asta tot atât de bine, legal, şi totdeauna e mai bine s-o faci legal.

— Daţi-ne cinci minute, şi-i lichidăm noi pe toţi golanii ăştia de negri, răspunseră „băieţii".

— Luaţi-o încetişor, luaţi-o încetişor, băieţi, fiindcă nu face să vă legaţi la cap când nu vă doare.

După care cei trei şerifi s-au întors din nou spre noi şi ne-au întrebat ce dracu căutăm acolo şi de ce provocăm tot felul de tulburări.

M-am uitat la ceas. Era şapte şi zece. M-am mai uitat şi la „băieţii" cu bonetele Legiunii Americane, dar nu erau nicidecum băieţi, ci oameni între treizeci şi cincizeci de ani, mulţi dintre ei de peste cincizeci. Nu erau nici măcar „declasaţi", în sensul obişnuit al cuvântului, majoritatea lor fiind oameni bine hrăniţi, bine îmbrăcaţi, salariaţi ai agenţiilor imobiliare, ai băcăniilor sau restaurantelor, mecanici la staţiile de benzină, etc. În orice bar din Peekskill sau din Shrub Oak ai să găseşti oameni de felul lor. Adăugaţi vreo sută de cetăţeni „onorabili", o altă sută de adolescenţi cu capul tobă de putregaiul propagandei anticomuniste, încă o sută de stâlpi ai bisericii catolice din regiune, vreo cincizeci de studenţi care-şi petreceau vacanţa acasă, şi încă vreo două-trei sute de golani, cei mai decăzuţi dintre locuitorii de pe valea fluviului Hudson – şi, veţi avea o idee despre gloata pe care trebuia să o înfruntăm în noaptea aceea. Dacă puneţi la socoteală faptul că, curajul lor era efectul băuturii, dacă observaţi raportul de douăzeci la unu, şi mai puneţi poliţia de partea lor – veţi completa tabloul; aceştia erau „băieţii" pe care şerifii i-au oprit pentru câteva minute, dându-ne astfel posibilitatea să rămânem în viaţă.

Bineînţeles că poliţiştii nu aveau această intenţie. Dar incidentul era doar un început căci nu exista precedentul unei acţiuni asemănătoare în districtul Westchester din statul New York, aşa că cei trei şerifi cu insignele lor aurite şi strălucitoare nu prea ştiau cum să-şi joace rolul. Iată de ce i-au potolit pe „băieţi" şi ne-au întrebat ce dracu căutam acolo şi de ce provocam tulburări.

Atunci am devenit purtătorul de cuvânt – şi multe dintre acţiunile mele de mai târziu se explică în acest fel, mai ales fiindcă eram cel mai în vârstă dintre toţi, şi fiindcă marinarii şi sindicaliştii îmi făceau semn să vorbesc. În orice caz, consimţisem să patronez concertul, care de astă dată părea că nu va consta din minunatele melodii americane cântate de Paul Robeson şi Pete Seeger, ci dintr-o muzică specială, care mai fusese odată cântată în Germania şi în Italia. Le-am făcut cunoscut, aşadar, că nu căutăm nimănui pricină şi că ne aflăm acolo pentru a asculta un concert; i-am mai întrebat de ce nu curăţă drumurile pentru ca publicul să poată veni la concert?

— Mă doare-n cot de tot ce spui dumneata, declară foarte delicat unul dintre poliţişti.

Ceilalţi stăteau şi se uitau la noi. Îi ţin minte foarte bine. Şerifii noştri americani sunt tipuri standard cu burţi ce se revarsă din centiroane şi feţe buhăite şi pline de ură. Se temeau să-şi ia răspunderea celor ce aveau să se petreacă în seara aceea şi doreau numai ca totul să se întâmple fără intervenţia lor. De aceea spuneau:

— Terminaţi! Noi nu avem nevoie nici de incidente şi nici de provocatori…

Le-am explicat din nou, cu răbdare, că nu noi provocasem tulburările, că nu noi îi îndemnasem pe aceşti trei sute de nevinovaţi patrioţi să ne atace şi că tot ceea ce voiam era ca ei să cureţe drumul, pentru ca publicul să poată ocupa locurile.

— Cum dracu să curăţăm drumul? Uită-te aici, îmi făcură ei semn.

— Spuneţi-le să plece şi sunt sigur că o vor face, replicai eu.

— Nu mă învăţa pe mine ce să le spun!

— Ascultă, domnule, te facem răspunzător pentru orice se va întâmpla aici.

— Mă doare-n cot… răspunse unul dintre păzitorii legii.

— Vom vorbi cu băieţii, adăugă un altul.

Vorbiră apoi „băieţilor” şi cu acest prilej noi câştigarăm cinci minute. N-am auzit ce-au vorbii cu „băieţii”. Începeam să înţeleg că n-aveau de gând să facă nimic pentru a ne ajuta şi când m-am uitat pe drum şi am văzut baricadele şi mulţimea compactă a membrilor Legiunii Americane, am început să-mi dau seama că era nu numai foarte puţin probabil ca vreunul dintre ai noştri să poată intra; dar absolut imposibil ca măcar unul din noi, cei care ne aflam aici, să mai poală ieşi. Am fost întrucâtva mirat când mi-am dat seama de acest lucru. Era doar începutul unei lovituri în pregătire,

dar numai începutul: ciocnirea cea mare avea să aibă loc mult mai târziu. Era încă ziuă; valea fluviului Hudson era scăldată într-o lumină aurie, iar noi venisem să ascultăm totuşi un concert. Nu te poţi obişnui aşa de uşor cu gândul morţii. Moartea este tulburător de dramatică şi de obicei în Statele Unite ale Americii nu vine în felul acesta. Da! o să aibă loc tulburări, dar nu cu un caracter deosebit de dramatic sau periculos.

Daţi-mi voie să mai spun ceva. Tocmai când şerifii se întorseseră pentru a vorbi gloatei, un om înainta, calm. Trecea liniştit prin gloată şi se îndrepta spre mine, de parcă ar fi venit dintr-altă lume, şi tocmai fiindcă proceda în felul acesta l-au lăsat să treacă. În timpuri neobişnuite oamenii fac lucruri ciudate. Avea vreo douăzeci şi cinci de ani, era înalt şi cu barbă; purta beretă şi pantaloni largi de culoare deschisă. Părea ieşit din paginile îngălbenite, de timp ale cărţilor lui Leonard Merrick[5] şi nu ştiu ce căuta pe malul stâng al apei; da, desigur era acolo şi când l-am întrebat cine este şi de unde vine, mi-a răspuns:

— Sunt un meloman…

Niciun scriitor care se respectă nu îndrăzneşte să născocească asemenea fapte; şi totuşi ele se întâmplă.

— Ştii să lupţi, melomane? îl întrebai eu.

— Nu ştiu şi nici nu vreau.

Iar vocea lui exprima indignarea şi dezgustul.

— Dumneata ştii totuşi şi vei lupta, melomane, subliniai eu. Altfel, întoarce-te acolo, dar de data asta o să te rupă în bucăţi.

Cei care se aflau atunci împreună cu mine pe şosea îşi vor aminti scena şi o vor confirma. În aceeaşi seară, ceva mai târziu, am mai vorbit cu melomanul. Nu i-am aflat niciodată numele; pentru mine, va rămâne veşnic „melomanul”. Dar când l-am revăzut îşi pierduse bereta, pantalonii îi erau făcut praf şi sângera tot. În ochi avea o scânteiere sălbatică.

— Dumnezeule! Ştiu să lupt! îmi spuse el, triumfător.

Descoperise asta peste noapte, tot aşa cum o descoperiseră mulţi dintre noi, tot aşa cum o descoperise şi un tânăr negru, de vreo şaisprezece ani. Ceva mai târziu, când ne organizam grupurile, băiatul acela negru o luase deodată la fugă peste câmp. L-am chemat înapoi şi el s-a oprit, ruşinat şi îngrozit stăpânit de amarele gânduri şi viziuni ale negrilor linşaţi, smoliţi, bătuţi până la sânge şi supuşi unor torturi de neînchipuit.

— Nu pot să lupt, domnule Fast, îmi spuse el, nu pot, şi trebuie să ies de aici, trebuie!

— Dar dacă te prind pe câmp, îţi dai seama la ce te expui?

— Îmi dau seama, dar nu pot să lupt!

— Ştii să lupţi, replicai eu. Fiule, ştii să lupţi tot atât de bine ca şi mine. Asta nu înseamnă prea mult, e drept, dar noi doi ştim totuşi să luptăm. Aşadar, să rămânem aici, şi să luptăm.

Am vorbit cu el mai târziu. De-a curmezişul creştetului pielea capului îi era tăiată pe o lungime de vreo cincisprezece centimetri şi sângele îi curgea şiroaie pe faţă. Nu ştiu în virtutea cărei forţe mai putea merge; totuşi băiatul îmi răspunse foarte liniştit:

— Sunt rănit, domnule Fast, şi dacă socoteşti că sunt rănit grav, aş vrea să mă întind puţin, dar dacă crezi că nu e nimic serios, atunci mai pot lupta.

Iată numai două din nenumăratele întâmplări asemănătoare petrecute în noaptea aceea. Povestindu-le, vreau să subliniez cât de greu este să te obişnuieşti cu gândul morţii, care este atât de definitivă şi în multe privinţe atât de năprasnică.

Şerifii vorbeau, iar jos în vâlcea se aflau femei şi copii mici şi eu începusem să mă gândesc la ceea ce s-ar întâmpla dacă gloata de pe drum ne-ar străpunge linia de apărare şi ar ajunge la ei. Bărbaţii şi băieţii negri şi albi se strânseseră în jurul meu în timpul acestui răgaz, aşteptând de la mine o iniţiativă, pentru că scrisesem multe cărţi în care oamenii acţionau în momente ca acelea pe care le trăiam noi atunci. Aşa că i-am întrebat dacă aşteptau de la mine iniţiativa şi ei au dat din cap.

— Bine, le spusei eu. Suntem într-o situaţie foarte proastă, dar n-o să ne pierdem cumpătul, căci în curând vor veni adevăraţii poliţişti care vor pune capăt acestei nebunii. Până atunci, trebuie să ţinem gloata pe loc, acolo unde drumul este îngust şi strâns între maluri, punct, în orice caz, mai uşor de apărat. Să-i ţinem aici, fiindcă jos sunt numeroşi copii şi femei. Asta este tactica noastră. Sunteţi de acord?

— De acord! răspunseră ei.

— Bun. Încă ceva. Lăsaţi-mă pe mine să vorbesc şi să decid dacă va fi nevoie să luăm o hotărâre urgentă, fiindcă s-ar putea să nu avem timp s-o discutăm. E bine aşa?

Mi-au răspuns afirmativ. Răgazul nostru se apropia de sfârşit. Începu un val întreg de întâmplări. Întâi le-am spus fetelor să fugă înapoi în josul drumului, să adune femeile şi copiii pe platformă, să-i ţină acolo deocamdată şi să trimită sus la noi orice bărbat sau tânăr apt pentru luptă. Apoi am cerut un voluntar.

— Am nevoie de cineva care să se strecoare prin boschete, să ajungă la şosea, să găsească un telefon, să cheme jandarmii, să anunţe ziarele *New York Times* şi *Daily Worker*, să capete legătura cu oraşul Albany şi să vorbească cu guvernatorul. Am nevoie de cineva care să poată face toate astea.

S-a oferit unul. N-aş şti ce să spun despre el, în afară de faptul că era plin de iniţiativă şi cu mult curaj. Era scund şi cu ochi de culoare deschisă. Numele lui, A. K., va rămâne întipărit mult timp în mintea mea. Din noaptea aceea nu l-am mai văzut niciodată. De trei ori a trecut, dus şi întors, prin gloata care urla şi a făcut tot ce trebuia să facă.

Între timp, sosiseră şi bărbaţii care rămăseseră jos; îi numărai pe cei de care dispuneam. În total, împreună cu mine eram patruzeci şi doi de bărbaţi şi tineri, dintre care aproape jumătate negri, iar proporţia de tineri sub douăzeci de ani atingea cam cincizeci la sută. I-am împărţit repede în şapte grupe de câte şase oameni şi am numit un conducător pentru fiecare grupă.

Formarăm de-a curmezişul drumului, acolo unde începeau malurile, trei rânduri de oameni, compuse fiecare din câte două grupe, adică trei rânduri a câte doisprezece. Fiecare capăt de rând se termina într-un gard de lemn iar flancurile ne erau apărate de şanţul cu apă.

A şaptea grupă aştepta în rezervă, în spatele nostru.

Mă uitai din nou la ceas. Era şapte şi jumătate. Cei trei şerifi dispăruseră şi nu i-am mai văzut în noaptea aceea. Gloata pornise din nou împotriva noastră, dezlănţuind cel de-al doilea atac.

Dintr-un anumit punct de vedere, a fost cel mai violent atac de atunci. La început era încă lumină; mai târziu, după ce se lăsă noaptea, simţul nostru organizatoric ne-a ajutat mult mai mult. Dar acum era încă ziuă şi gloata se revărsa spre noi. Învârtind în aer pari smulşi din garduri, măciuci, sticle şi cuţite. Conducătorii lor băuseră până la începerea atacului din bidoane şi din sticle, şi acum, dând în noi şi spărgându-ne rândurile, ne împroşcau cu un torent de cuvinte obscene şi înjurături. Ştiau bine cine a fost Adolf Hitler. Pentru ei Hitler era Dumnezeu, şi-l pomeneau întruna!

„Suntem oamenii lui Hitler, oamenii lui Hitler!”

„Vom duce până la capăt cele începute de el! ”

„Domnul să binecuvânteze numele lui Hitler iar pe voi, golani negri şi jidani, să vă ia dracu!”

„Să-l linşăm pe Robeson! Îl vrem pe Robeson! Să spânzurăm huiduma neagră! Daţi-ni-l, golanilor!”

Îmi amintesc cât de tare doream ca Paul Robeson să nu fie pe undeva prin apropiere, să fie departe, nu pe şosea…

„Vom duce până la capăt cele începute de Medina![6] urlau ei, şi vom ucide pe toţi golanii de comunişti din America!”

Da! erau conştienţi de ceea ce fac, da, da, foarte conştienţi.

Nu sunt sigur de durata exactă a celui de al doilea atac. Mi s-a părut că a ţinut o veşnicie. Totuşi, nu poate să fi durat mai mult de cincisprezece minute. Între timp, soarele coborâse după dealuri, la stânga noastră, şi umbrele asfinţitului ne învăluiră.

Ne-am străduit să ne menţinem rândurile. Linia întâia suporta tot greul luptei, al pietrelor şi al ciomegelor. Cei din rândul al doilea se luară de braţ, imitaţi şi de cei din rândul al treilea, formând un zid de oameni în faţa gloatei. În această luptă, patru oameni de-ai noştri din linia întâia au fost grav răniţi. Când au căzut, i-am tras înapoi; apoi alţi oameni, din linia doua le-au luat locul. Era o frumoasă dovadă de disciplină din partea fiecărui om aflat în cauză şi, în anumite privinţe, un miracol organizatoric. Erau acolo patruzeci şi doi de bărbaţi şi tineri – cei mai mulţi dintre ei nu se văzuseră niciodată până atunci – care luptau ca o maşină bine unsă, şi pe care presiunea a trei sute de nebuni urlând nu i-a speriat şi nu i-a făcut să se dea bătuţi. Au reuşit să ne facă să cedăm centimetru cu centimetru, numai datorită presiunii trupurilor lor, dar n-au izbutit niciodată să ne străpungă cele trei rânduri.

Şi, deodată, s-au retras! Pentru moment, le era de ajuns. S-au retras, lăsând un spaţiu de şase. Şapte metri între primele lor rânduri şi linia noastră de apărare. Rândurile lor creşteau însă. Acum erau mult mai mulţi. O gloată compactă se întindea până în şosea şi de-a lungul ei.

Şi la noi erau răniţi, dar nu atât de grav; fiecare om mai avea încă puterea să stea în picioare. I-am înlocuit pe cei mai grav loviţi din linia întâia, ne-am prins de braţ şi am aşteptat.

— Acum, totul e bine, îmi spuneam eu. Suntem încă în viaţă, iar situaţia asta nu mai poate dura mult. Până la urmă, o să vină jandarmii.

De câte ori nu mi-am spus asta în cursul nopţii! Dar poliţia nu mai venea şi nu mai veneau nici jandarmii. În locul lor a apărut, gâfâind, din vâlceaua de peste deal, o fată pe jumătate înnebunită.

— Au trecut dealurile, şi avem nevoie de câţiva bărbaţi acolo, jos!

— Câţi sunt?

— Nu ştiu; cred că sunt mai mult de doisprezece.

Am detaşat a şaptea grupă, rezerva, şi am rămas în felul acesta numai treizeci şi şase de inşi să apărăm drumul. Dar până să plece grupa, am spus unuia dintre oameni – şoferul camionului care adusese copiii de la *Golden's Bridge* – să-şi ducă maşina în locul unde încep malurile şi s-o aşeze de-a latul drumului. Am făcut-o pentru că fusesem împinşi în cursul luptei înapoi cu peste şase metri. Încă un metru, doi, şi n-am mai fi avut protecţia drumului mărginit de maluri. În momentul acela, ne-ar fi putut înconjura foarte uşor şi totul s-ar fi sfârşit. Având însă camionul în spate, ne puteam menţine poziţia mai mult timp.

Când se întunecă, se produse o schimbare calitativă în rândurile gloatei fasciste. Se organizaseră. Trei păreau a fi conducătorii. Unul era sprinten, subţire, bine îmbrăcat, de vârstă mijlocie, şi cei din tabăra noastră l-au identificat mai târziu ca pe un agent imobiliar, cu stare, din Peekskill. Li s-a alăturat apoi un al patrulea, şi între ei începu o discuţie aprinsă, în şoapte. În acelaşi timp, maşinile de pe drum fuseseră întoarse în aşa fel, încât lumina farurilor lor să cadă drept asupra noastră. Cu toate că poliţia şi jandarmii se remarcau prin absenţă, presa era la faţa locului. Pretutindeni se aflau fotografi, care luau clişeu după clişeu, iar reporterii ghemuiţi la lumina farurilor, făceau însemnări în legătură cu cele ce se petreceau. Atenţia mi-a fost în special atrasă de trei tineri, calmi, bine îmbrăcaţi, care se rezemaseră de malurile drumului; doi dintre ei aveau blocuri de stenograme, în care scriau metodic, fără întrerupere. Când i-am zărit prima dată, m-am gândit că erau ziarişti şi nu m-am sinchisit de ei. După cum veţi vedea, am stat de vorbă cu ei mai târziu. Am descoperit atunci că erau agenţii Ministerului de Justiţie. Nu ştiu dacă fuseseră trimişi să ia note asupra unui concert organizat de stânga, sau asupra unei încercări de omor în masă. Erau politicoşi, retraşi, neutri. Dar erau întotdeauna neutri, cu toate că ceea ce vedeau era o tentativă de crimă, o încercare de o teribilă şi neobişnuită brutalitate.

Cei patru din fruntea gloatei terminaseră acum discuţia şi unul dintre ei, un bărbat bine făcut, cam de vreo treizeci de ani, înaintă spre noi. Purta o cămaşă albă şi avea mânecile suflecate; îşi ţinea mâinile în buzunare. Veni spre linia noastră şi într-un fel care nu era cu totul duşmănos ne întrebă:

— Cine conduce aici?

— Eu, i-am răspuns.

Îmi declară că este funcţionar feroviar la Peekskill şi că a ajuns aici fiindcă este membru al organizaţiei locale a Legiunii Americane.

— Mie, comuniştii nu-mi plac, declară el, dar ce se petrece aici mă scârbeşte. Nu sunt de partea cui ar fi trebuit, căci în loc să mă aflu cu ei trebuia să fiu alături de voi. Ceea ce vreau să ştiu este următorul lucru: dacă noi încetăm, încetaţi şi voi?

— N-am început noi, replicai eu.

— Cineva, tot a început, dar acum spuneţi: vreţi să terminaţi?

— Şi cam ce să facem?

— Să plecaţi.

— Dacă lăsaţi drumul liber şi dacă îngăduiţi să aducem o escortă poliţienească, plecăm. Jos în vâlcea, sunt o sută cincizeci de femei, şi copii şi nu-i vom da pe mâna unei haite de lupi.

— Să încerc, zise el.

— În regulă. Nu vrem ca povestea asta să ia proporţii.

Omul se întoarse şi continuă discuţia în şoaptă cu cei trei conducători ai gloatei. Între timp, camionul apăruse în spatele nostru. M-am întors să ajut la aşezarea lui de-a latul drumului şi după ce am reuşit să barăm drumul, m-am sfătuit în grabă cu doi dintre sindicaliştii noştri. Am căzut de acord să câştigăm timp, să facem orice în acest scop, şi ei m-au îndemnat să încerc să continui convorbirea cu funcţionarul feroviar. Deoarece nu se vedea nici urmă de jandarmi, poliţie locală sau ajutor, unul dintre sindicalişti a luat hotărârea să încerce să se strecoare printre rândurile lor şi să telefoneze după ajutor. În timp ce trecea malul, ne-au atacat din nou, aşa încât nu l-am mai văzut pe funcţionarul feroviar.

Acest atac era mai chibzuit. Înaintau încet, în masă compactă, dându-ne înapoi, până când cele trei rânduri ale noastre fură împinse violent de camion. Loveau în prima noastră linie cu cruzime şi-şi îndreptau atenţia asupra unui muncitor negru, înalt şi voinic, care se dovedise un bun luptător; l-au atacat ca nişte câini ce latră în jurul unui lup uriaş, iar el îi mătura şi-i respingea cu pumnii. Îmi amintesc de scena aceasta cum îmi amintesc şi frânturi din alte scene, dar toată atenţia îmi era concentrată asupra celor ce se petreceau în faţa mea. Nu mai luptasem aşa de cincisprezece ani, adică de pe vremea jocurilor de copii din cartierul acela sărac al oraşului New York în care am crescut. Acum însă luptam pentru viaţă, cu toate că aparatele fotografice funcţionau şi că reporterii luau note despre fiecare lovitură, pentru ca oamenii să poată citi în ziarele de dimineaţă, cum au fost linşaţi nişte „roşii” în districtul Westchester. Numai

că noi nu voiam să fim linşaţi şi respinsesem presiunea puternică a gloatei scârboase care urla. Şi se făcu iarăşi în faţa noastră un spaţiu liber.

Se lăsase noaptea. Pentru prima oară am înţeles atunci limpede caracterul acestei gloate şi tot pentru prima oară mi-am dat seama că era foarte probabil că vom muri cu toţii acolo, în noaptea aceea. Oamenii din rândurile noastre se sprijineau de camion: jumătate dintre noi sângerau, toţi gâfâiau, îmbrăcămintea ne era ruptă, pielea de pe cap jupuită, feţele zgâriate şi tuturor ni se părea că bătălia aceasta ţinea de o veşnicie.

— Cât o să mai dureze? întrebă cineva.

Ţipau acum la noi stăpâniţi de setea de a ucide, furioşi, era o furie plină de ură şi de ciuda amară a neizbânzii.

„Nu veţi ieşi niciodată de acolo! strigau ei. Toţi golanii de negri vor muri aici, în noaptea asta, toţi golanii de jidani vor muri aici, în noaptea asta!”

Iar reporterii ca şi agenţii Ministerului de Justiţie priveau liniştit şi luau note.

M-am uitat din nou la ceas, fiindcă mi se părea că s-a scurs o veşnicie. Era ora opt şi câteva minute. Nu trecuse decât o oră şi jumătate de când îmi sărutasem fetiţa şi-i spusesem că voi asculta cântecele lui Paul Robeson şi că îi voi povesti şi ei totul la întoarcere. Ea mă întrebase atunci: „Îl va cânta şi pe al meu?” era vorba de cântecul *Water-boy*[7], pe care i-l cântase odată, legănând-o în braţele lui mari. Acum însă oamenii ăştia ţipau că îl vor omorî, pe el sau pe noi. Îmi părea ireal că fiecare dintre cei treizeci şi şase de inşi să aibă conştiinţa şi certitudinea morţii: dar aşa a fost. Nu exista nicio ieşire, eram însângeraţi şi în curând aveam să nu mai fim în stare să luptăm. Eram conştient de lucrul acesta şi mi se părea un fel curios de a muri. Acolo, în colţişorul acela din Westchester: dar faptul era posibil în sine şi mai târziu, când am vorbit cu ceilalţi, mi-au mărturisit că şi ei simţiseră la fel.

Trei fete negre veniră în fugă din vâlcea. Totul era în regulă, spuneau ele, totul era în regulă fiindcă cei şase bărbaţi de acolo, de jos, respinseseră atacul şi-i împrăştiaseră pe huligani în noapte. Dar au făcut ochii mari, înlemnind, când au văzul ce se petrecea pe drum şi când au auzit urletele acelea asurzitoare. Atacul reîncepea.

— Culcaţi-vă în camion, le-am spus eu. E în regulă, e în regulă şi aici, şi jos în vâlcea, dar acum nu vă puteţi întoarce. Culcaţi-vă în camion.

Văzusem umbre mişcându-se pe coline, la stânga noastră.

Luptam din nou şi ei se năpustiră din nou asupra uriaşului negru din prima noastră linie. Se repezeau cu pietre, cu pari smulşi din gard şi cu cuţite; şi iarăşi i-am respins. Erau atât de slab şi atât de lipsiţi de curaj, încât îi respingeam, îi dădeam în lături, până ce aveam din nou zece metri liberi în faţa noastră. Şi iar ne retrăgeam pentru a ne rezema de camion, gâfâind şi sângerând. Dar cum trei dintre oamenii noştri nu mai puteau sta în picioare, i-am urcat în camion, unde au rămas liniştiţi. Nu le puteam da niciun ajutor, nu le puteam da niciun medicament, nu le puteam face niciun pansament şi nici nu aveam timp pentru ei.

Deodată, s-a aprins o lumină vie şi dealurile din stânga noastră au apărut negre şi puternic conturate pe un fond galben. A urmat un moment de linişte. Unul dintre oamenii noştri a sărit în camion şi a strigat:

— Arde o cruce![8]

Nu-i vedeam decât flacăra, dar înţelesul ei simbolic era limpede pentru noi. În patria noastră, mişcarea asta luase proporţii: crucea de foc, simbol a tot ce este putregai, josnicie şi răutate în ţara noastră, ne binecuvânta. Noaptea aceasta ne-a dezvăluit totul. Nu ne mai rămânea decât să îngenunchem în faţa „noilor patrioţi”.

Dar n-am îngenuncheat. Ne-am încleştat braţele pentru a ne ajuta mai bine unul pe altul şi când întreaga gloată, acum peste o mie de oameni, se tălăzui asupra noastră, am început să cântăm:

We shall not-we shall not be moved!
We shall not-we shall not be moved!
Just like a tree that’s standing by the water,
We shall not be moved![9]

Închipuiţi-vă scena: acum eram numai treizeci şi doi de oameni rezemaţi de camion, şi atât noi cât şi drumul până la malul din faţa noastră, eram scăldaţi în lumina orbitoare a farurilor şi reflectoarelor instalate pe şosea. Tot restul era cufundat în întuneric. Deodată ţâşnesc în lumină „noii americani”, răsucind în mâini pari smulşi din gardurile care mărginesc drumurile, cuţite şi ciomege, o gloată compactă care acoperă totul până la şosea. Se tălăzuiesc peste noi ca să ne ucidă şi să ne linşeze în masă, acţiuni al căror privilegiu ei îl deţin în ţara care prevede libertatea pentru toţi, exceptând pe cei ce nu sunt complet de acord cu domnii de la Washington. Trecuse un ceas şi jumătate de când începuseră luptele, timp suficient

pentru ca vestea celor ce se petreceau la Peekskill să fi putut răzbate în toate colţurile ţării. Reporterii erau prezenţi pentru a asista la marele linşaj; fiecare ziar din New York fiind reprezentat prin gazetari şi reporteri-fotografi de frunte. Dar nu se zărea nici picior de poliţist sau jandarm.

Veneau să ne omoare; cântecul nostru însă i-a oprit. Trebuia să fi fost acolo ca să-ţi poţi da seama de aceasta; noi, cei care am fost de faţă, am înţeles totul chiar în momentul în care se desfăşurau întâmplările. Pentru noi n-a fost un miracol, ci ceva logic şi firesc. Cred că de atunci am încetat de a ne mai teme şi de a mai dori să ni se deschidă drum prin această vale a iadului. Stăteam pe trei rânduri, prinşi ca un lanţ viu de braţe şi cântam cântecul acela frumos şi vechi, care mai mult decât oricare altul, a devenit imnul forţelor democrate din America.

De multe ori am auzit acest imn vechi dar niciodată n-a fost cântat ca în noaptea aceea. Se ridica peste gloata înnebunită, peste drum şi peste dealuri, intonat de vocile adânci şi bogate ale celor ce luptaseră cu atâta vrednicie. Pentru „eroii" legiunii era o enigmă. Vedeau o linie compusa din negri şi albi, cu braţele încleştate, uniţi într-un lanţ viu, însângeraţi şi cu hainele rupte, care stăteau liniştiţi şi cântau. Şi cântecul i-a oprit. Da, s-au oprit în faţa noastră, la vreo patru metri, şi urletele lor au încetat. Stăteau acolo, tăcuţi, uitându-se la noi, şi ne ascultau încercând să înţeleagă ce fel de oameni suntem. Dar lucrul acesta fusese întotdeauna greu de înţeles pentru ei. Apoi, unul a aruncat prima piatră.

Acum nu mai voiau sau nu mai puteau să ne atingă, aşa că au recurs la pietre. S-au dat înapoi pentru a avea mai mult loc să arunce. Întâi a căzut o piatră ici, apoi alta colo, iar după aceea, mai multe. Peste puţin li se auzi muzica, grea ca o grindină, răpăind pe caroseria camionului. Continuam să cântăm. O piatră mare cât o portocală izbi în burta negrului de lângă mine, cel care luptase atât de bine când se năpustiseră asupra lui. S-a încovoiat şi s-a rostogolit la pământ. L-am suit în camion. Un băiat negru cam de vreo şaptesprezece ani a fost nimerit drept în faţă, de o piatră cât o minge de base-ball, şi ceea ce fusese cu o clipă mai înainte chipul lui, acum era o masă însângerată, cu dinţii rupţi şi nasul zdrobit. În stânga mea, un alb a fost lovit în tâmplă şi s-a prăbuşit fără zgomot. Nu mai era nevoie să te uiţi; când auzeai zgomotul înfundat al loviturilor şi pârâitul oaselor, ştiai că cineva a fost nimerit şi că încă unul nu se mai putea ţine pe picioare şi nici înfrunta gloata. Totul se petrecea foarte repede. Salva de pietre devenise o ploaie şi era un miracol că atâtea pietre cădeau pe camionul din spatele

nostru fără să ne atingă. La început, am numărat câţi dintre ai noştri fuseseră loviţi. Mai târziu însă, n-am mai numărat şi m-am retras în spatele camionului, sfătuindu-mă cu unul dintre marinari.

— Încă cinci minute ca astea şi vom fi distruşi, spunea el. Îl atinsese o piatră în vintre, şi stătea îndoit, cu faţa crispată de durere.

Aveam o idee, ceva de care îmi aminteam din război, şi i-am spus-o şi lui repede. Ceea ce era important erau femeile şi copiii de jos, din vâlcea. Nu-i mai puteam ajuta dacă ajungeam un morman eroic de cadavre, aici, pe drum. Atâta timp cât am fost în stare să apărăm acest sector al drumului străjuit de maluri, avusese rost să stăm aici, dar acum era clar că nu-l mai puteam apăra, aşa că era de datoria noastră, a acelora care ne mai ţineam încă pe picioare, să ne ducem jos, în vâlcea, unde, poate vom reuşi să ţinem gloata încă un timp în loc. Fiecare minut era important, deoarece mai speram ca jandarmii să sosească dintr-o clipă într-alta. Dacă spărgeau rândurile, gloata avea să se năpustească asupra noastră şi atunci nu vom mai avea nicio posibilitate de apărare. Propuneam să ne folosim de camion ca de un scut mobil, să facem un grup care să alerge încet în faţa camionului, în timp ce şoferul îi va conduce cât mai încet cu putinţă spre vâlcea.

— S-o încercăm şi pe asta, încuviinţă marinarul. Aici nu mai puteam rămâne.

În timp ce explicam şoferului cum stau lucrurile, marinarul transmitea în şoaptă planul nostru de-a lungul liniei de apărare. Deodată motorul se puse în mişcare.

— Bine. Dă-i drumul!

Mai erau douăzeci, douăzeci şi doi de inşi teferi. Ne avântarăm în jurul camionului, care porni îndreptându-se spre unul dintre maluri, şi apoi coti brusc pe drum. Dar cum şoferul uitase să aprindă farurile – greşeală uşor de înţeles într-o noapte ca aceea – pierdu drumul şi nu-l mai găsi. Camionul se apleca dintr-o parte în alta, pe pajişte, ca o corabie înaintând prin întuneric. Era fărâma de nebunie necesară pentru a completa coşmarul în care se transformase noaptea aceea. O clipă camionul era lângă noi, pentru ca în cealaltă să fim complet expuşi gloatei care urla şi se năpustea asupra noastră.

Fugeam spre vâlcea, şi nu voi uita niciodată că în timp ce alergam mă uitam la camionul care se legăna peste pajişte, intrând şi ieşind din gropi, trecând peste movile ca un tanc greu. Nu ştiu cum izbutea şoferul să nu-l răstoarne, nu ştiu cum făcea să nu-i rupă toate arcurile. Mai târziu a fost

totuşi în stare să conducă până la spitalul local camionul, cu răniţii care se aflau în el şi cu doi fascişti loviţi, culeşi de pe drum.

Acum fugeam şi ne ţineam unul de altul. Pe când treceam de cotul drumului, care ducea la vale, am revăzut amfiteatrul pentru prima oară de la sosirea mea acolo. Platforma gemea de femei şi de copii, iar în jurul lor, cele două mii de scaune goale şi nepăsătoare faţă de publicul care nu sosise şi care nu va sosi niciodată; masa cu cărţi de cântece şi cu broşuri, toate luminate ca ziua de strălucirea orbitoare a reflectoarelor. Reflectoarele acestea luminau toată pajiştea şi în timp ce ne apropiam de vâlcea puteam vedea gloata fasciştilor urlând înnebunită de ură, coborând panta şi revărsându-se scăldaţi în lumină.

Ne-am oprit o clipă să ne tragem răsuflarea. Umăr la umăr, pentru a ne bucura de căldura şi sprijinul vecinului. Vedeam cum intrau primii indivizi din gloata aceea pe câmpul neted. Nu ştiu la ce se gândeau ceilalţi, dar este foarte probabil că ne gândeam cu toţii cam la acelaşi lucru. Pentru mine, însemna sfârşitul, care fusese inevitabil în tot cursul serii. Nici nu-mi păsa! Eram conştient numai de ura şi de scârba faţă de aceste exemplare fără raţiune ale fiinţei omeneşti, ce cu o insistenţă bolnăvicioasă ne voiau moartea şi ne încolţiseră aici pentru a fi demni de mârşava legendă cu care le fuseseră împuiate capetele, prin radio, presă şi biserică. Oare nu aveau şi ei familii, cămine, bunăcuviinţă, nimic bun, niciun pic de căldură, de se puteau deda la astfel de orori? La ce altceva mă gândeam? Mă gândeam că atâta timp cât vom mai fi în stare, îi vom ţine departe de femeile şi de copiii noştri şi desigur că şi mâna de oameni care mai rămăsese gândeau la fel, deoarece ştiam cu toţii ce aveam de făcut, şi am făcut-o fără să mai fi stat de vorbă.

Înaintam spre ei strânşi unul lângă altul, în unghi. Intrarăm în gloată şi ne luptarăm nebuneşte, croindu-ne drum printre ei. Era momentul iniţiativei, singurul moment în care am fost stăpâni pe situaţie. Până atunci ne apărasem, rezistasem, primisem tot ce ni se oferise. Acum însă eram plini de ură ca şi ei; o ură care a pus stăpânire pe noi. Iar faptul că eram în proporţie de douăzeci şi unu la mie trebuia să ne bucure căci însemna un prilej de a măsura „curajul" de care dau dovadă nelegiuiţii aceia când n-au arme în mâini şi când nu sunt susţinuţi de poliţie. Fiindcă după două, trei minute, gloata se risipi şi o luă la fugă. Nu-i era pe plac atacul pornit împotrivă-i, cu toate că se aflau în majoritate. Dar se vede că majoritatea lor

nu era destul de mare. Se împrăştiau şi fugeau; toţi cei care au fost de faţă au văzut lucrul acesta şi-l pot confirma.

Eu unul, am văzut totul de aproape. Un om ridică spre mine un par smuls dintr-un gard, aruncându-mi în acelaşi timp tot felul de injurii. Negrul care stătuse în prima noastră linie până în clipa în care piatra care-l lovise în burtă îl făcuse să cadă la pământ, a apucat parul şi i l-a smuls. M-am încleştat atunci de omul acela şi ne-am rostogolit la pământ iar alţii au căzut peste noi. Eram atât de înghesuiţi încât aproape că nici nu ne mai puteam lovi. Eu însă, am reuşit, nu ştiu cum, să mă strecor pe dedesubt. Atunci se auzi o voce care striga:

— Îl omoară pe Fast, lua-i-ar dracu!

Nu m-au omorât, dar acolo mi-am pierdut ochelarii. Am scăpat cu cămaşa în zdrenţe şi plin de sânge. Gloata era însă, pusă pe fugă şi am simţit o clipă bucuria de a fi în ofensivă chiar şi în coşmarul războiului nostru microscopic. Câţiva dintre ai noştri mai aveau încă destulă prezenţă de spirit ca să strige:

„Înapoi! Înapoi! La platformă!"

Am alergat spre platformă şi ne-am prins din nou de braţe. Am stat acolo, obosiţi şi răniţi – niciunul dintre noi nu scăpase teafăr – buimăciţi oarecum, sângerând, strânşi în semicerc în jurul femeilor şi copiilor. Femeile şi fetele, care credeau că aveau de a face cu fiinţe croite după chipul şi asemănarea omului, începură să cânte: *Star Spanyled Banner*[10]. Imnul acesta nu se bucura de respectul „patrioţilor crucii arzânde", ei îşi regăsiseră curajul în timp ce femeile cântau şi porniră din nou la atac dar din nou îi respinserăm.

În clipa aceea s-au stins luminile. Cineva tăiase firul de la generator şi schimbarea subită adâncea bezna nopţii. Ne-am luptat pe întuneric, şi după ce i-am respins, păreau aproape înnebuniţi. Atacau scaunele. Nu-i puteam vedea, dar îi auzeam, prin întuneric umblând ca turbaţii, printre scaunele pliante, zvârlindu-le şi sfărâmându-le. Atitudinea lor nu numai că era absurdă, dar şi dezgustătoare, oribilă, bolnăvicioasă; ca mai toate acţiunile lor din noaptea aceea.

Atunci unul dintre ei a aprins un foc la vreo zece metri depărtare de semicercul pe care-l formam noi în faţa platformei. Scaun după scaun fu zvârlit în foc – până la urmă o grămadă întreagă. Iar scaunele acelea nu erau ale noastre, ci ale antreprenorului din Peekskill, concesionar al parcului de picnic. Deodată au descoperit masa cu cărţi şi broşuri şi pentru a-şi

încununa seara, au reeditat monstruoasa scenă de la Nürnberg, scena rugului cu cărţi, devenită simbolul fascismului în toată lumea. Se vede că natura fascismului este atât de precisă, şi efectele asupra fiinţei umane atât de nesănătoase, încât trebuie să dea neapărat naştere aceloraşi simboluri. Căci stând acolo, braţ la braţ, priveam cum prinde din nou viaţă amintirea de la Nürnberg. Focul se înteţea şi apărătorii „modului de viaţă american” luau teancuri-teancuri de cărţi şi le aruncau în mijlocul rugului, dansând în jurul flăcărilor. Noi eram în semiîntuneric, pe ei însă flăcările îi luminau, ca într-o scenă bine pregătită ce sugera, prin dansul lor simbolic la moartea civilizaţiei, un spectacol realizat după îndelungi şi minuţioase repetiţii.

Privirăm spectacolul până ce se stinseră flăcările şi întunericul se lăsă din nou. Apoi, deodată, dinspre drum, se ridică spre cer o petardă militară, care descrise un cerc viu de lumină. Pluti o clipă în aer, puzderie de luciri, apoi se lăsă încet şi graţios spre pământ. Ţipetele se pierdeau în depărtare, larma se potoli. În jurul nostru se lăsă o linişte mormântală, minunată, nouă; şi liniştea aceea dăinuia, dăinuia mereu. Mă, uitai la ceas. Era zece fără un sfert.

Tăcerea întreruptă, doar când şi când de gemetele aproape isterice ale femeilor şi de plânsetele copiilor – copii între patru şi şase ani, aduşi acolo devreme, ca să nu piardă prilejul de a-l asculta pe Paul Robeson, cântându-şi caldele lui melodii.

Deodată, cineva strigă, în întuneric:

— Ei, voi de acolo!

Era cercetaşul nostru, A. K., reîntors din cel de-al treilea drum pe care îl făcuse.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebarăm noi.

— Nu ştiu. Căutam o ocazie să mă strecor şi deodată m-am pomenit că au şters-o. Au şuşotit ceva între ei şi duşi au fost. Pajiştea-i goală.

— Unde-i camionul? L-ai văzut?

— Da, s-a întors la locul acela unde a fost bătaia cea mare, mai încolo de pajişte. Am găsit doi fascişti grav răniţi, pe care i-am suit în camion, alături de oamenii noştri şi şoferul încearcă acum să-şi croiască drum printre baricade, spre spital. Eu i-am spus să nu facă una ca asta, însă lui i-a fost teamă ca nu cumva să moară vreunul din băieţi, aşa că va încerca să convingă pe cineva să desfacă una din baricade şi să-l lase să treacă. Crede că va izbuti, fiindcă sunt şi doi dintre ai lor în camion, ne-a spus.

(Mai târziu, am aflat că nu l-au lăsat să treacă, aşa că a urcat încet camionul peste pietrele baricadei şi a trecut-o. Apoi şi-a croit drum de-a dreptul printre ei până la şosea şi pe urmă până la un spital. În noaptea aceea nu l-am mai văzut nici pe el, nici camionul; toate acestea mi le-a povestit el însuşi o săptămână mai târziu).

— Ce-s petardele astea?

— Nu ştiu!

— Ai telefonat la Albany, la guvernator, la jandarmi, la poliţie, la ziare?

— Nu fac decât să tot telefonez de la şase şi jumătate, îmi răspunse K. I-am chemat pe toţi de câte trei, patru ori. Ei ştiu ce se întâmplă. Au ştiut de altfel tot timpul.

— Eşti sigur?

— Da, sigur. Am vorbit chiar eu cu jandarmii. Le-am dat toate amănuntele şi mi-au făgăduit că vor veni. Dar din felul cum mi-au vorbit sunt convins că ştiau dinainte.

— Bine, i-am spus eu atunci, bine, ai făcut treabă bună. Acum, odihneşte-te.

Între timp, câţiva dintre ai noştri ţinuseră o consfătuire. Nu era uşor să stai aşa, în întuneric. Câteva femei începuseră să ne roage să le lăsăm să plece, să le lăsăm să-şi scoată copiii de acolo. Tensiunea ajunsese la culme. A trebuit să fim fermi şi, câteodată, aspri cu ele, dar am hotărât ca nimeni să nu părăsească platforma până ce nu va ajunge la noi vreo forţă civilă sau militară, venită dinafară. Supravieţuisem datorită disciplinei şi unităţii noastre şi eram hotărâţi să le menţinem, orice s-ar întâmpla. Mi-aduc aminte că era o femeie al cărei soţ mersese cu noi pe drum, înaintea primei bătălii şi care acum dispăruse: femeia mă ruga s-o las să plece pe întuneric, să-l caute…

Deodată am văzut două faruri aprinse.

Încet, căutându-ne parcă, maşina cobora în vâlcea, venind spre noi şi se opri numai la câţiva metri. Era o maşină mică. Coborâră din ea trei bărbaţi, care se îndreptară spre noi lăsând farurile aprinse, pentru a le lumina calea.

S-au oprit la câţiva paşi de mine, îmi făcură semn cu capul şi rămaseră o clipă locului. I-am recunoscut. Erau domnii aceia bine îmbrăcaţi şi cu

blocuri de stenograme în mâini, care priviseră lupta de pe şosea, luând tot timpul însemnări.

— Aţi făcut o treabă bună, îmi spuse unul dintre ei deodată. Aţi făcut o treabă clasa întâi, acolo sus. Bravo! Aţi dat tot timpul dovadă de o minunată disciplină.

— Ce dracu vreţi? îi întrebai eu. În clipa aceea nu eram dispus să fiu politicos cu nimeni.

— Ne-am gândit că v-am putea ajuta. Aveţi câţiva oameni destul de serios răniţi, şi dacă vreţi, îi putem transporta la spital.

— Duceţi-vă dracului, le-am spus eu; unul dintre ai noştri mă apucă de mânecă, mă trase înapoi şi-mi şopti: „Îi cunosc. Sunt oamenii guvernului, agenţi ai justiţiei. Poţi avea încredere în ei."

— De ce?

— Fiindcă, în clipa de faţă nu sunt nici cu unii, nici cu alţii. N-ai văzut la începutul serii? Sunt neutri. Pentru ei toată povestea asta este doar o experienţă. Sunt neutri. Unul dintre băieţii noştri a pierdut mult sânge şi un altul pare a avea o fractură a craniului; trebuie transportaţi de urgenţă la spital.

— De unde îi cunoşti? De unde ştii cine sunt? insistai eu.

— Am lucrat în districtul ăsta destulă vreme ca să-i cunosc. Am mai stat de vorbă cu ei şi înainte, şi vă spun că sunt agenţi ai Ministerului de Justiţie. Oricum, trebuie să riscăm, deoarece băieţii sunt grav răniţi…

M-am întors către cei trei agenţi, care rămăseseră calmi şi liniştiţi, acolo unde îi lăsasem. Erau cei mai stăpâniţi, cei mai netulburaţi oameni pe care i-am văzut în noaptea aceea. Acum stăteau cu mâinile în buzunare, şi se uitau la grupul nostru format din oameni prăpădiţi şi obosiţi.

— Câţi puteţi lua? îi întrebai eu.

— Trei.

— Puteţi trece?

— Nu-ţi bate capul cu asta. Putem trece şi o să vă ducem oamenii la spital.

Aşa că m-am întors la linia noastră şi am spus:

„Uitaţi-vă, putem trimite la spital trei dintre cei grav răniţi. Totul este în regulă, să nu aveţi nicio grijă. Cei care cred că sunt grav răniţi, să înainteze."

La început nu s-a mişcat niciunul. Stăteau pe loc, uitându-se în tăcere la cei trei domni bine îmbrăcaţi şi atât de siguri pe ei. Primul care s-a mişcat

a fost un tânăr negru. S-a dezlipit de oamenii de lângă el şi a făcut un pas spre mine.

„Ei drăcia dracului”, spunea el încet împleticindu-se. Îi era faţa însângerată şi cămaşa pătată de sânge pe piept. A aplecat capul şi am văzut, două tăieturi în creştet. Una mergea de la frunte până la ureche, cealaltă avea o lungime de vreo cinci centimetri. Am dat din cap. L-au ajutat să urce în maşină.

Apoi a înaintat un al doilea negru. Îşi ridică buza, umflată şi sângerândă, pentru a-mi arăta cavitatea căscată şi zdrobită a gurii. Am făcut semn din nou şi el se aşeză lângă primul, în maşină. Al treilea era un tânăr alb. Avea ceva la umăr. „Cred că-i rupt”, spuse el.

Cei trei agenţi ai justiţiei s-au urcat în automobil, au întors şi s-au îndepărtat. Am rămas din nou, în întunericul liniştit. M-am înapoiat la linia noastră şi m-am aşezat alături de ceilalţi. Mă întrebam cum au putut oamenii ăştia cu umerii şi cu capetele sparte să continue lupta în condiţiile acestea, fără să se plângă câtuşi de puţin.

Deodată au izbucnit încă trei petarde militare arcuindu-se pe cer, luminându-l cu lucirile lor albe şi coborând apoi, alene spre pământ. (Am aflat mai târziu de la J. N., care trecuse tocmai atunci pe şosea, fără să ştie că noi eram jos în vâlcea, că jandarmii aruncau petarde pentru a căuta morţii şi răniţii prin boschete).

Niciuna din aceste lumini nu a ajuns însă până la noi. Aşteptam, în întuneric, să treacă minutele, unul după altul. Şi deodată, scena tăcută din vâlcea se transformă într-o scenă de acţiune şi mişcare.

Întâi coborî, cu zgomot, o ambulanţă, urlând din sirenă şi aruncând o lumină macabră de la farurile ei roşii. După ea sosiră maşini după maşini, pline cu jandarmii şi poliţiştii, districtului Westchester. Într-o clipă o duzină de automobile se şi aflau pe pajiştea din faţa noastră; locul roia de jandarmi şi de poliţişti…

De fapt, acum totul ar fi trebuit să se termine. Nu pentru că poliţia – în stilul tradiţional al filmelor poliţiste – ar fi venit în goană să ne salveze. Dimpotrivă. Am aflat ulterior – şi asta fără urmă de îndoială – că poliţia şi jandarmii aflaseră de incidentele din parcul de picnic, cu multe ore înainte, şi că se găseau în apropiere, dar că au fost ţinuţi, pe loc, intenţionat, pentru ca tragedia să se poată desfăşura nestingherită. Abia când a fost absolut sigur că bine chibzuitul linşaj în masă nu va reuşi, s-au hotărât să intre în

scenă. Cu toate acestea, am crezut că va urma o oarecare acalmie, o oarecare destindere.

Nu încă; mai trebuia jucat un act în acea noapte de groază, şi el începu în momentul în care un ofiţer de jandarmi s-a apropiat de noi şi ne-a întrebat:

— Cine dumnezeu conduce toată istoria asta?

„S-a terminat, îmi spusei în sinea mea. Vorbesc astfel fiindcă aşa le e felul să vorbească, dar s-a terminat. ” Şi atunci i-am spus că poate discuta cu mine.

— Dar dumneata cine dracu mai eşti?

— Numele meu este Fast. Howard Fast, îi răspunsei eu scrâşnind din dinţi.

Dar linia noastră se spărsese; pentru prima oară în noaptea aceea, disciplina se destrămase şi oamenii ne-au înconjurat, pe mine şi pe ofiţer. Ceilalţi jandarmi însă, începură să-i împingă înapoi şi cel care vorbea cu mine se răsti:

— Lua-v-ar dracu! Ţine-i pe loc, aşezaţi pe jos.

— Aşezaţi-vă, strigă un alt jandarm. Aşezaţi-vă cu toţii! Unul să nu mişte!

— Ce-nseamnă asta? îl întrebai eu pe ofiţerul de jandarmi. Ne scoateţi de aici, sau ba?

— Eu sunt cel care pun întrebări, nu dumneata!

— Ascultă, noi am trăit aici ceasuri grele.

— Veţi trăi ceasuri şi mai grele, dacă nu veţi face tot ceea ce spunem noi. Dar dumneata cine eşti?

I-am spus că eu patronez concertul care n-a avut loc.

— Cine sunt organizatorii?

— N-au putut pătrunde până aici.

— Dumneata eşti şeful?

— În aceeaşi măsură ca oricare altul, cred eu.

— Bine, îmi spuse el. Ţine-ţi oamenii unde se află. Daca cineva se mişcă sau dacă încearcă s-o şteargă de aici, vai şi amar. Se aude?

— Avem printre noi şi copii mici. Nu vrei să înţelegi prin câte au trecut astă noapte?

— Ai chef de ceartă, nu-i aşa? se răsti jandarmul.

— N-am niciun fel de chef de ceartă. Am avut destul de îndurat. Nu vrem decât să ieşim de aici.

— Dumneata să faci ce ţi-am spus eu. Ţine-i pe loc, că de nu, dracu vă ia!

Aşa că m-am dus printre oameni, de-a lungul liniei noastre, şi le-am comunicat asta.

— Încă puţin, le-am spus eu. Am rezistat până acum şi cred că mai putem răbda puţin. Staţi liniştiţi.

Dintr-un anumit punct de vedere, au fost cele mai grele ceasuri din noaptea aceea. Nu atât pentru că stăteam pe jos şi pentru că o duzină de jandarmi se aflau în faţa noastră, cu picioarele răscrăcărate, învârtind din bastoane, ci fiindcă am rămas acolo şi după ce am aflat ce se ascundea în spatele tuturor acestora. Şi am aflat-o destul de repede.

Mi-au dat voie să mă plimb; un poliţist din Westchester, cam vorbăreţ din fire, s-a apropiat de mine. Mi-a povestit, pe scurt „că unui dintre fascişti, un oarecare William Secor, a fost înjunghiat şi dus la spital şi că se zvonise că ar fi murit. M-am gândit de multe ori că poliţia a intrat în vâlcea numai în urma acestui zvon, dar n-am nicio dovadă. În orice caz, dacă Secor murise, atunci fiecare dintre noi avea să fie acuzat de omor. Iată de ce eram reţinuţi aici: aşteptau un comunicat de la spital ca să ne poată aresta, la nevoie, sub acuzaţia de omor.

(Oamenii noştri nu aveau cuţite. Mai târziu s-a dovedit că Secor fusese înjunghiat de unul din banda lui, în beţia frenetică a atacului pe care-l dezlănţuiseră).

M-am întors la oamenii mei.

— Nu înţeleg, le-am spus eu. Niciunul dintre noi n-a avut cuţit!

— Cuţite au avut ei, şi încă destule!

— Pot oare să ne înscenеze o acuzaţie de omor?

— Dacă vor neapărat, presupun că pot înscena orice.

— După câte s-au întâmplat astă noapte, pot ei să acuze de crimă, patruzeci dintre noi?

— Dacă asta le va fi voia, vor putea, după cum vor putea să ne şi condamne. Ei au înscenat toată povestea asta, nu-i aşa?

Nu-mi venea să cred. Ne aflam acolo, vii. Luptasem o noapte întreagă împotriva linşajului în masă, cel mai monstruos şi de neînchipuit linşaj înscenat vreodată în statele de nord ale Americii. Nu a fost numai o izbucnire sau o demonstraţie a unei gloate oarecare, ci un atac calculat, pornit în scopul de a ucide două sute de persoane şi pe care l-am dejucat datorită faptului că ne-am păstrat calmul şi curajul. Trăiam, cu toate că

niciunul dintre noi n-a avut într-adevăr certitudinea că va mai ieşi viu de acolo. Iar acum, poliţia, jandarmii şi toată strălucita protecţie legală pe care cetăţeanul american o crede un drept al său – drept legal într-o republică democrată – se afla la faţa locului, şi noi eram ţinuţi acolo, mai departe, ca să ni se poată înscena o acuzare de omor, să se poată monta cu noi un mare spectacol de masă pentru acel tip de animal care plănuise şi executase atacul din timpul nopţii.

Atunci, părea de necrezut; astăzi însă, nu. Monstruozităţile au devenit tiparul obişnuit al existenţei noastre şi înscenările trec astăzi ca un fir prin viaţa de toate zilele a tuturor americanilor progresişti, în timp ce provocatorii fără conştiinţă trăncănesc prin toate tribunalele ţării iar minciunile lor curg ca balele din gura cretinilor. În noaptea aceea, evenimentele erau proaspete şi sângele luptei prin care trecusem nu se închegase încă pe noi. Iată de ce era mai de necrezut şi greu de acceptat.

S-au scurs douăzeci de minute. Fiecare minut era lung şi dureros; căzusem pe gânduri, aşteptând şi încercând să fac o legătură între noaptea aceea şi tot ceea ce citisem şi auzisem despre Germania. Îmi spuneam: „Aşa se petrec lucrurile astea. Iar în toată ţara, oamenii dorm şi nu ştiu nimic. Dar asta din cauză că oamenii cinstiţi nu pot învăţa numai privind cum se desfăşoară lucrurile în alte colţuri ale lumii, pentru că muncitorii sunt îndopaţi cu hrana viermănoasă a anticomunismului, pentru că trădarea este noul dumnezeu al ţării, pentru că undeva se pregăteşte teroarea cea mare şi pentru că trebuie să fie îngroziţi spre a putea accepta grozăvia ca model al vieţii noastre…

Maşinile veneau şi plecau şi vâlceaua era plină de mişcare, de uniforme albastre şi cenuşii, iar gărzile ţâfnoase – cu cizme – ale guvernatorului Thomas E. Dewey, se împăunau peste tot, arătându-şi taliile subţiri şi profilurile lor frumoase, în timp ce mai marii acestei mici armate, descinşi la faţa locului, ţineau o consfătuire. Apoi poliţistul din Westchester, cel în care mai rămăsese o licărire de umanitate, un poliţist oarecare dintr-un orăşel din vecinătate, mi-a făcut semn cu capul iar eu m-am apropiat. Mi-a şoptit:

— Acum, totul e în regulă. Ăla n-a crăpat. De fapt, s-a ales doar cu o mică tăietură în burtă. Nu se ştie cine i-a făcut-o. Nu-ţi mai bate capul.

M-am întors şi am împărtăşit ştirea şi celorlalţi. Am început să mai zâmbim puţin. O schimbare subită s-a produs apoi şi în atitudinea jandarmilor. Au devenit politicoşi, drăguţi, înţelegători, bine dispuşi, cum

scrie la carte că trebuie să fie aceşti „bravi” apărători. În uniforme cenuşii, ai legilor şi ai „poporului”, din statul suveran New York. Mai marele lor a venit spre mine. Mi-a pus mâna pe umăr, drăguţ, cald şi prietenos, spunându-mi:

— Ascultă, Fast, vrem să-i scoatem acum pe oamenii dumitale de aici, în aşa fel încât să nu le fie atins nici măcar un fir de păr. Cred că aţi avut o noapte grea dar acum totul s-a terminat şi nu mai ai de ce să-ţi faci griji. Te-aş ruga să-i împărţi dumneata în grupuri, după oraşul, locul sau staţiunea de unde au venit, iar jandarmii mei îi vor duce acasă cu automobilele noastre.

(M-am întrebat ce instrucţiuni primiseră de vreme ce trecuseră de la acuzaţia de omor la acest fel de a se purta. Poate, însă, că autorităţile din Albany începuseră să-şi dea seama cât de urât era mirosul ce se ridica din vâlceaua aceea de lângă Peekskill).

Am făcut ceea ce mi s-a cerut. Oamenii noştri erau obosiţi şi epuizaţi, dar nu demoralizaţi. Femeile erau foarte liniştite şi răbdătoare, iar copiii mici începuseră să moţăie în braţele mamelor lor. Prima parte a coşmarului de la Peekskill se apropia de sfârşit.

Lucrurile au mers apoi repede. Maşinile au plecat încărcate una după alta. În mai puţin de o oră, vâlceaua era evacuată, bărbaţii, femeile şi copiii care trăiseră prima grozăvie de la Peekskill erau, fie acasă, fie în drum spre căminele lor.

La sfârşii, au rămas acolo o mână de jandarmi, o femeie neagră – soţia unui vechi prieten – două femei albe şi cu mine. Deoarece toate trei trebuiau să meargă la Croton, m-au aşteptat. I-am rugat pe jandarmi să rămână până ce mă conving că automobilul meu mai este încă în stare de funcţionare.

Era una dintre puţinele maşini care n-au fost complet distruse în noaptea aceea. M-am urcat în ea şi am plecat. A trebuit să înaintez încet, deoarece nu aveam ochelari, dar totul a mers bine şi în scurt timp, femeile au ajuns acasă.

(Demn de notat este faptul că în timp ce părăseam parcul de picnic am văzut jandarmii căutând morţii şi răniţii prin boschete; primiseră din Westchester informaţii că lipseau oameni de-ai noştri. Plecând, am văzut pentru prima oară rezultatele distrugerilor nebuneşti ale maşinilor aflate de-a lungul drumului şi mi-am dat seama că publicul care fusese împiedicat să ajungă până acolo n-a scăpat fără neplăceri).

Trecuse de miezul nopţii când am sosit acasă. Am dus maşina în garaj şi am intrat în casă. Doamna M. Nu se culcase încă. Telefonul sunase toată noaptea. Multă lume se interesase de soarta mea: unde sunt, dacă mai trăiesc, dacă nu mi s-a întâmplat ceva. Doamna M. nu mi-a spus decât atât:

— Slavă domnului că trăieşti!

Nu m-a întrebat ce se întâmplase. Telefoanele pe care le primise peste noapte au lămurit-o asupra celor petrecute şi singura ei întrebare a fost în legătură cu Paul Robeson.

„Cred că e bine, i-am spus eu: dar nu ştiu încă sigur."

(Am aflat mai târziu că Robeson nu s-a putut apropia mai mult de doi kilometri de parcul de picnic şi că nu i se întâmplase nimic).

Doamna M. s-a uitat la mine, la cămaşa mea însângerată, la sângele de pe faţa şi mâinile mele. Mi-a spus repede noapte bună şi s-a dus la culcare. În noaptea aceea, în valea fluviului Hudson nu era prea plăcut să fii negru.

Mi-am turnat whisky într-un pahar, dar n-am putut să mă ating de el. Am stat un timp lângă masa din bucătărie, uitându-mă la băutură, am încercat din nou să beau, dar n-am fost în stare. A sunat telefonul. Era J. N. şi am rămas puţin surprins în faţa uşurării pe care am observat-o în vocea lui când i-am răspuns. Mi-a povestit aventurile lui de peste noapte. A fost împreună cu prietenul meu – negrul a cărui soţie părăsise parcul de picnic în maşina mea – şi s-au dus pe şosea, să vadă dacă nu cumva vor putea descoperi cel puţin cadavrele. Au vizitat spitalele din vecinătate şi au găsit opt oameni de ai noştri acolo, dar n-au fost în stare să afle numele tuturora. Au trecut pe lângă parc tocmai în clipa în care fasciştii îl părăseau – probabil după o prealabilă înţelegere cu autorităţile – iar deoarece în vâlcea nu se vedea nicio lumină, au crezut că plecasem. Cu toate acestea s-au întors încă o dată, după ce însă, eram într-adevăr plecaţi.

Eram încă stăpânit de groaznica izolare a luptei noastre de pe drum şi din vâlcea, a izolării de lumea cugetătoare a fiinţelor umane civilizate. L-am întrebat pe J. N. dacă a aflat ce s-a întâmplat la Peekskill.

— O lume-ntreagă ştie, mi-a răspuns el.

Mie, totuşi, mi s-a părut imposibil. M-am dus sus, la copii. În camera fetiţei lămpiţa de noapte ardea. Când am intrat, copiliţa a deschis ochii şi mi-a zâmbit:

— Noapte bună, tăticule, mi-a spus ea, şi a adormit din nou.

M-am dezbrăcat şi am făcut un duş fierbinte.

„A trecut noaptea asta, a trecut”, gândeam eu. Orice s-ar mai întâmpla, noaptea asta a trecut. S-a isprăvit.

Eram foarte obosit şi nu mai doream decât un singur lucru: să dorm.

Partea a treia
REACŢIA DIN DUMINECA URMĂTOARE

A doua zi dimineaţă telefonul sună pe la ora opt. Ascultai, somnoros, glasul unuia dintre supravieţuitorii nopţii trecute, care îmi comunica, din Mohegan Colony, că pe peluza casei lui se va ţine în jurul orei zece o adunare şi mă întreba dacă aş vrea să vin şi eu.

— Am să vin, i-am răspuns.

Rachel şi Johnny îşi luau micul dejun; soarele strălucea; în lume, toate mergeau bine, iar toate întâmplările de peste noapte păreau un vis urât. Visurile urâte se şterg, devin vagi şi de nerecunoscut. Mi se părea absolut imposibil ca în această lume liniştită şi însorită, cu case drăguţe şi cu oameni cumsecade, în această vară plăcută, să se fi putut petrece lucruri de genul celor pe care le trăisem. Aşa ceva s-ar fi putut întâmpla în altă parte a pământului, în Germania lui Hitler, dar nu aici. Eram în America, pe care am cunoscut-o, pe care am iubit-o şi despre care am scris cu respect şi cu dragoste. Chiar şi concluziile şi încheietura mea umflată păreau azi contradicţii de neconceput într-o lume însorită, normală.

Doamna M. nu mi-a spus prea multe. Acest gen de întâmplări constituiau o veche amărăciune a poporului ei, le purta întipărite în adâncul sufletului ei şi cu toate că ştia atât de puţin despre noaptea trecută – doar frânturi confuze – toate erau poate mai reale pentru ea decât pentru mine.

Când am anunţat-o că am de gând s-o iau pe Rachel cu mine, m-a întrebat:

— Vor mai fi tulburări?

— Nu, astăzi nu. Aş lua-o eu oare cu mine, dacă aş şti că vor avea loc noi incidente?

— Ai vrut s-o iei şi noaptea trecută!

— Cine se putea aştepta la cele întâmplate noaptea trecută? am protestat eu. Noaptea trecută a fost ceva cu totul neobişnuit, ceva ce nu se mai poate repeta.

— Totuşi, aşa a fost!

Ce se întâmplase, când şi unde? Rachel şi cu mine ne îndreptam cu maşina spre Mohegan Colony. Ea era îmbrăcată într-o rochiţă de plajă, roz, aşa cum trebuie să fie îmbrăcată o fetiţă în timpul unei veri călduroase. Mă

întrebam: „Ce s-a întâmplat, şi de ce?” Am străbătut aceleaşi drumuri pe care le străbătusem şi în ajun, am trecut prin aceleaşi vâlcele, iar Rachel gungurea, drăgălaş şi incoerent despre zeci şi zeci de lucruri diferite. Dacă Paul cântase bine? Şi ce cântase? Dacă luase în braţe fetiţe mici în timp ce cânta? Îmi vorbea mereu despre Peekskill, despre Peekskillul ei. Pentru ea, Peekskill însemna că Paul Robeson, care era atât de mare şi bun, îşi cântase undeva melodiile.

Am ajuns la Mohegan, unde se şi adunaseră vreo douăzeci şi cinci, treizeci de persoane, care se aşezaseră pe iarbă şi discutau despre cele petrecute cu numai câteva ceasuri în urmă, dar care păreau să se fi întâmplat cu o mie de ani înainte. Erau un grup reprezentativ de oameni care locuiau fie numai vara, fie în tot cursul anului, la Mohegan, Shrub Oak, Peekskill, Croton, Yorktown şi în multe alte sate din vecinătate. Erau liber profesionişti şi mici negustori. Veniseră şi câţiva dintre muncitorii care fuseseră alături de mine noaptea trecută, câţiva tineri care se loviseră de fascism de timpuriu. Mai erau şi câteva femei şi copii, din ajun. Stăteau cu toţii pe peluza aceea frumoasă, între straturile de flori. M-am alăturat şi eu lor şi i-am ascultat. Rachel îşi scosese pantofiorii şi alerga pe peluză încercând să prindă o pisicuţă.

Discuţia decurgea agitată şi stângace. Încercau să înţeleagă ce s-a întâmplat, ce s-a schimbat, care era semnificaţia nopţii trecute. Se produsese o ruptură, şi ei se străduiau să înţeleagă în ce anume consta. Îi cuprinsese frica, şi asta e uşor de înţeles, căci frica venea pe măsură ce-şi aminteau amănuntele celor petrecute în parcul de picnic. Cred că i-am ascultat aproape o oră, încercând să înţeleg ce anume au simţit. Pentru că ei îşi aveau aici căminele, nu eu. Erau oameni foarte modeşti, dar îmi era de ajuns să mă uit în jur ca să-mi dau seama cu câtă dragoste, grijă şi răbdare îşi înjghebaseră locuinţele în care trăiau. Cred totuşi că şi-au dat seama cu toţii că cele întâmplate se vor repeta şi de acum înainte, dacă ei nu vor pune o stavilă. Şi peste toate grozăviile nopţii trecute, plutea şi un miros de carne arsă, de camere de gazare şi de abatoare, amintirea unei grozăvii înlăturate, o altă lume, care nu era a noastră. Interveneau amintiri mărunte. Cu câteva luni în urmă avusese loc în Galeriile A.G.A. din New York o expoziţie în care puteau fi văzute bucăţi de săpun, obişnuite, de culoare verzuie. Fuseseră făcute însă în Germania, din grăsime şi din cenuşă umană. Altminteri, tot săpun. Fapt nefiresc care întrecea orice închipuire.

Ziarele vor publica articole de fond, chibzuite, prin care vor atrage atenţia că excese de felul celor de la Peekskill, cu toate că lăudabile în ceea ce priveşte ţelul lor, şi explicabile în lumina acţiunilor comuniste, etc., etc… nu reprezentau totuşi, Modul american” de a rezolva astfel de chestiuni pe care e mai bine să le laşi pe seama domnului J. Edgar Hoover[11] & Co. Aceste articole nu vor izbuti să facă însă prea mult. E greu să convingi oameni cinstiţi, buni şi morali, că sunt necinstiţi, răi şi imorali. Lumea normalului şi a raţiunii şi-a pierdut echilibrul şi e gata să se prăbuşească. Dar dacă eşti la pământ, trebuie să fii curajos. Bărbaţii şi femeile de acolo o ştiau, dar acţiunile eroice nu se nasc aşa cum ar vrea să ne facă să credem cei de la Metro-Goldwyn-Mayer.

M-au întrebat ce gândesc. Mă simţeam foarte aproape de unii dintre ei. Era apropierea aceea ciudată care rezultă din lupta în comun împotriva morţii, şi am răspuns:

— Cred că trebuie să ţinem un miting astăzi. Nu putem renunţa la lucrul acesta. Chiar dacă o să aibă o mai mică amploare şi tot va trebui să ne mai adunăm încă o dată astăzi, poate şi mâine, poate şi poimâine. Altfel, le-am spus eu, nu rămâne decât să ne furişăm cine ştie unde şi să ne găsim o gaură adâncă şi întunecoasă, în care să ne ascundem.

Mulţi gândeau la fel cu mine, dar lucrul era greu de spus şi mai greu de făcut. Muncitorii erau de acord, însă – ca şi mine – aveau mai puţin de pierdut decât cei care-şi aveau de ani şi ani de zile casele şi copiii acolo. Au vorbit unul după altul. Au fost ridicate toate obiecţiile, şi unele din ele înlăturate, când era cazul. Nu aveam mijloacele necesare pentru a putea organiza un miting de mare amploare în câteva ore. Unde să-l ţinem? Cine să ne dea un loc? Cine să-şi ia riscul repetării spectacolului din noaptea trecută.

Am intrat în casă şi am telefonat unei prietene care locuia la Mount Kisco, o femeie foarte curajoasă şi principială, care avea acolo o frumoasă reşedinţă de vară, o căsuţă înconjurată cu o pajişte mare, care putea cuprinde, la nevoie, zece mii de oameni. Am găsit-o acasă. Aflase tot ce se întâmplase în noaptea trecută.

— Ce ştii despre cele întâmplate?

— Ştiu că a fost ceva de nedescris! a spus ea.

— Aşa e. A fost groaznic. Vreau să ştii exact cât de îngrozitor a fost, pentru că aici, la Mohegan, parte dintre noi ţinem o consfătuire chiar acum.

Am hotărât să organizăm un miting de protest, astăzi chiar şi cum avem nevoie de un loc, vreau să te rog să ne dai pajiştea dumitale.

A urmat o îndelungă tăcere. Apoi, mă întrebă:

— Câţi oameni crezi că vor veni?

— Habar n-am. Poate o sută, poate cinci sute. N-am avut timp încă să facem altceva decât să le telefonăm şi să-i înştiinţăm pe această cale.

— La ce oră?

— La trei, i-am răspuns eu.

— Acum e unsprezece. Puteţi organiza totul până în patru ore?

— Nu ştiu, dar dacă ne dai locul dumitale, putem încerca.

— Să vorbesc cu soţul meu.

Am aşteptat la telefon un minut, două. Apoi a revenit şi mi-a spus:

— S-a făcut. Nu era prea încântat; să nu crezi că nu ne e frică. Iată ce neajunsuri ai când eşti legat de ai tăi.

M-am întors şi le-am comunicat oamenilor că avem unde-să ţinem mitingul. Responsabilul organizatoric al unui sindicat local lucra la planul pentru anunţarea lui. Westchesterul fu împărţit sat cu sat, regiune cu regiune, şi un voluntar după altul îşi lua răspunderea pentru fiecare localitate şi regiune. Doi dintre membru grupului „People's Artists" erau prezenţi şi ne-au făgăduit că vor cânta. Am hotărât să invităm pe cineva din conducerea locală a Partidului Laburist ca să ia cuvântul. Voiam să ţinem mitingul în orice caz. Activistul sindical s-a întors spre mine şi m-a întrebat:

— Fast, eşti de acord să organizezi dumneata apărarea?

Să fiu de acord? După zece ani de publicistică şi de cuvântări, după o viaţă mai mult sau mai puţin plină, nu numai că eram de acord dar consideram asta ca o cinste deosebită. „Bucuros", replicai eu.

— Ce-ţi trebuie?

— Am nevoie de treizeci dintre cei mai voinici şi mai rezistenţi muncitori pe care-i poţi găsi în Westchester, şi vreau să fie la ora două la mine acasă, la Croton.

— Vor fi, mă asigură el.

Peste câteva minut ne-am despărţit. Am dus-o pe Rachel acasă, am luat masa şi o oră mai târziu au sosit primele două maşini ca muncitori. După ce au sosit mai toţi, am plecat la Mount Kisco unde am organizat sistemul de securitate. Întâi pe şosea, apoi pe drumul lateral care duce de la şosea spre casă şi în cele din urmă la intrare. Se aflau acolo şi o duzină de jandarmi, dar cum nu ştiam prea bine de partea cui erau, am făcut pregătirile necesare

prin propriile noastre puteri. Mitingul s-a desfăşurat în linişte şi singura tentativă de atac făcută de vreo doisprezece tineri huligani din Peekskill, a fost respinsă cu uşurinţă.

(Se pare că n-am fost singurul care şi-a dat seama, în clipa aceea, că atacurile fasciste împotriva mişcărilor progresiste pot fi uşor respinse sau oprite dacă nu sunt susţinute de forţele armate ale aparatului de stat. Faptul că de lucrul acesta şi-au dat seama, acceptându-l, nu numai forţele progresiste dar chiar şi organele de conducere ale districtului Westchester şi guvernul statului New York, explică măcelul care a urmat şi care este mai cunoscut lumii întregi sub denumirea de *Afacerea Peekskill* decât prima şi izolata noastră apărare din vâlcea, în parcul dinafara oraşului. Despre aceasta mă voi ocupa mai târziu; acum o menţionez numai pentru a explica uşurinţa cu care mica şi organizata noastră apărare a respins singurul atac ce a avut loc la Mount Kisco).

Vila era situată pe vârful unei minunate coline ce domina împrejurimile pe o distanţă de mai mulţi kilometri. Într-un loc unde pajiştea era în pantă – ceva mai departe de casă – am instalat o masă pentru vorbitori. Deoarece nu aveam scaune, am hotărât ca oamenii care vor veni – şi ne întrebam dacă va veni cineva – să stea pe iarbă, şi cum pajiştea era pe o coastă, vorbitorii puteau fi văzuţi de toată lumea. Plini de speranţe am delimitat un loc de aproape un hectar pentru maşini, punând doi tineri să supravegheze parcarea, şi am aşteptat.

Nu trebuie să uitaţi că noi, care trăiserăm şi primul incident de la Peekskill, nu ne dădeam încă seama de efectul lui asupra lumii dinafară. Nu citisem ziarele şi nici nu avusesem timp să ascultăm radio. Lupta, somnul şi organizarea mitingului ne luaseră fiecare minut. Aşa că n-am putut aprecia rezultatele apelului nostru adresat oamenilor cinstiţi din Westchester pentru a se aduna aici. Întotdeauna – şi în acest caz, şi mai târziu – am subapreciat efectele acţiunilor noastre.

Maşinile au început să sosească curând după ora trei; întâi una, apoi alte câteva, în urmă un şir întreg, şi deodată şoseaua se umplu de sute şi sute de maşini. Cât vedeai cu ochii, tot drumul era numai automobile.

Au luat parte la miting mai mult de o mie şase sute de persoane, convocate cu câteva ore în urmă, mitingul având loc într-o regiune din Westchester, destul de izolată, într-un punct destul de greu de găsit şi la care se ajungea de asemenea destul de greu. Au venit totuşi peste o mie şase sute de oameni. Cred că abia acolo şi abia în clipa aceea am început să-mi dau

seama că totul fusese mai mult decât un coşmar trăit de câţiva oameni, că fusese primul semn făţiş al unui proces de transformare, al prefacerii pământului într-un iad, atât pentru ponorul Statelor Unite, cât şi pentru popoarele multor alte ţări. Mult mai important este însă faptul că de la Peekskill a pornit – şi în ziua aceea şi mai târziu – o acţiune şi o rezistentă hotărâtă. O încercare a forţelor fascismului (made în U.S.A.) precum şi o încercare a forţelor antifasciste.

Cei care au venit la Mount, Kisco erau calmi, sobri şi preocupaţi. Cum nu dispuneam de difuzoare, s-au strâns în jurul mesei, pe panta pajiştii o mare de chipuri care ascultau cu atenţie relatarea evenimentelor şi toate amănuntele asupra felului în care s-a purtat fiecare autoritate din vecinătate – procurorul districtului, poliţia locală şi jandarmii – pentru a face posibil un omor în masă. Au ascultat descrierea luptelor ce au avut loc pe drum şi a celor din vâlcea, şi tot ceea ce s-a spus despre încercarea de a ni se înscena o acuzaţie de omor. Au ascultat totul, sobri şi calmi.

În acest miting a luat fiinţă *Westchester Committee for Law and Order*[12], care a propus ca Paul Robeson să fie invitat încă o dată să cânte la Peekskill. Am intonat apoi cu toţii *We shall noi be moved*, am adoptat câteva rezoluţii asupra incidentului şi în felul acesta s-a terminat şi ziua doua de la Peekskill.

Despre mitingul de la Mount Kisco mai trebuie să adaug următoarele: prietenii care ne-au pus la dispoziţie casa şi pajiştea lor, nu pot fi îndeajuns lăudaţi. Au riscat mult. Şi de atunci au avut multe de suferit. Voci „curajoase”, anonime, îi cheamă mereu la telefon, amestecând înjurăturile cu ameninţările, la fel cum fac şi acei corespondenţi anonimi care le trimit cărţi poştale cu conţinut, injurios. Au cunoscut îndelung teroarea. Dar acţiunea lor este o confirmare a credinţei în existenţa altor mii şi mii de oameni buni şi cinstiţi, asemeni lor, în Statele Unite.

Partea a patra
PARCUL DE PICNIC

Luni dimineaţa m-am reîntors la studiul meu despre literatură şi realitate. Cu mulţi ani în urmă luasem hotărârea – socotind aceasta drept singura soluţie a problemelor mele personale ca scriitor – să nu admit, în măsura posibilităţilor omeneşti, să fiu întrerupt în munca mea zilnică de scriitor. Nu m-am putut niciodată bucura de liniştea şi de reculegerea ce îmi par încă necesare actului de creaţie literară în înţelesul adânc al cuvântului. Am reuşit să scriu totuşi destul de mult, în condiţii care nu au fost întotdeauna din cele mai bune. Şi, în spiritul acestei hotărât, m-am apucat de eseu. Ţin minte că l-am răsfoit atunci pe Emerson[13] şi-am căutat acel pasaj special în care este vorba de teoria cărţilor şi de nobleţea meseriei de scriitor. Nefiind în stare să-l găsesc, îl rugasem pe J. N. să-mi împrumute colecţia lui din Emerson. Tocmai mă întrebam, în dimineaţa aceea, dacă în împrejurările actuale îşi va aminti de rugămintea mea, când, prin geam, îi văzui maşina. Întreruperea era foarte bine venită, deoarece pătrunderea mea critică a problemelor literaturii şi ale realităţii se împotmolise rău de tot din cauza amintirii celor care urlaseră dansând în jurul unui foc de scaune arzânde, în care zvârliseră lucrurile acelea dăunătoare cunoscute sub denumirea de cărţi. Am coborât şi i-am mulţumit pentru colecţie.

— Ce faci acum? mă întrebă el.

— Încerc să scriu.

— Eu am sarcina să scriu despre incidentul de la Peekskill. Trebuie să fac o serie de articole în jurul lui şi mă gândeam că ar fi un bun început dacă aş arunca o privire, în linişte şi la lumina zilei, peste câmpul de luptă. Vrei să vii cu mine?

Nu mi-au plăcut niciodată câmpurile de luptă şi am văzut destule în viaţă. Acesta a fost însă primul, pe care mi-am pierdut ochelarii în valoare de treizeci de dolari.

— Vin, bineînţeles, consimţii eu.

Erau cu noi şi fiul şi fiica lui J. N., amândoi sub douăzeci de ani şi în timp ce ne apropiam de parcul de picnic din Lakeland, ne-au vorbit despre starea de spirit a tinerilor din împrejurimi. Majoritatea băieţilor şi a fetelor

din localitate, care fuseseră pe şoseaua principală în acea noapte de groază, erau acum întrucâtva înfricoşaţi şi ruşinaţi de cele întâmplate. Nu se aşteptaseră că va ieşi aşa. Altora însă nu le era ruşine. Ar fi vrut mai mult. Pe de altă parte, J. N. dăduse o raită în restaurantele şi cârciumile din Peekskill şi din Verplanck – acesta din urmă, port riveran în plin declin din punct de vedere economic şi moral, furnizase atacului un mare procent de elemente declasate – şi totul i-a făcut impresia unei tăceri încordate, controlate. Nimeni nu voia să recunoască faptul că fusese de faţă. Nimeni n-a vrut să-şi spună părerile personale asupra evenimentelor. În toată regiunea, situaţia – neobişnuită – avea din punct de vedere moral, dacă se poate spune aşa ceva, un aspect murdar, decadent. Ceea ce ieşise la suprafaţă în noaptea aceea era rezultatul unei fermentări de ani de zile. Un mucegai acoperit de pojghiţa artificială a unei comunităţi aparent respectabile şi ordonate. Totuşi… Cel puţin aşa vedea J. N. lucrurile, iar cercetările de mai târziu, în care au fost examinaţi factorii sociali ce au contribuit la desfăşurarea evenimentelor, i-au confirmat concluziile.

După ce am sosit la Lakeland, am parcat maşina de-a curmezişul drumului. Băiatul şi fata au rămas s-o păzească, în timp ce noi am coborât în parc. În dimineaţa aceea locul era pustiu, liniştit, şi paşnic, adâncind parcă şi mai mult caracterul extraordinar al evenimentelor din sâmbăta trecută.

Am trecut pe lângă maşinile stricate – încă acolo – şi am examinat lungimea gardului din care fasciştii smulseseră parii ca să se lupte cu noi. Am coborât în vâlcea şi mi-am căutat ochelarii prin iarbă. În locul unde se dăduse lupta principală, dar nu i-am mai găsit. Am scormonit cenuşa focului în care arseseră cărţile şi am numărat. Împrejur nu mai puţin de patruzeci de fitiluri de magneziu arse. Ceea ce înseamnă că au fost luate cel puţin patruzeci de fotografii cu arderea cărţilor şi cu manifestările nebuneşti care le-au însoţit. Dar nu-mi amintesc ca vreo singură fotografie în legătură cu incidentul – e vorba de incidentul cu arderea cărţilor – să fi fost publicată undeva. Ce s-a întâmplat cu ele? Au fost oare distruse, sau vor răsări într-o bună zi, martori necuvântători ai josnicelor începuturi ale fascismului american?

Înspre şosea, pe panta care ducea spre vâlcea i-am găsit rămăşiţele crucii care fusese arsă. Apoi, cotind pe lângă malurile şi şanţul pe care le alesesem pentru apărare, am găsit numeroase sticle goale de băuturi

alcoolice, unele aruncate la întâmplare, altele sparte cu grijă, pentru a putea fi folosite ca arme.

Ca scenă a crimei, a unei crime de o josnicie de neînchipuit, locul era ciudat de pustiu. Fusese o încercare care dăduse greş, şi iată de ce trebuia repede uitată. Un incident neînsemnat şi fără urmări, pe malurile fluviului Hudson.

Partea a cincea
GOLDEN GATE

Evenimentele de la Peekskill nu vor fi însă date uitării. Noi, americanii, suntem în cel mai bun caz un popor extrem de insular, fapt la care se mai adaugă şi dragostea noastră pentru viaţa la ţară. Totul ne pare perfect în lumea frumoaselor câmpii şi păduri din ţinuturile răsăritene. Natura le-a creat aşa cum trebuia să le creeze, iar ceea ce nu este logic şi sănătos pătrunde greu acolo. Luni după-amiază am mers cu copiii mei la înot. Şi lumea părea din nou liniştită. Insist asupra acestui fapt, fiindcă face parte integrantă din rezistenţa surprinzătoare pe care o opun unii oameni din ţara noastră acceptării unui fenomen asupra căruia nu te poţi înşela – cultivarea şi creşterea fascismului american. Unii americani nu cred în el. Se pare că au încetat de a mai fi conştienţi politiceşte. Trăim într-o sumedenie de lumi mici. Şi deşi acest lucru este bun într-o oarecare măsură, dar e şi râu, fiindcă ne învăluie într-un val de indiferenţă care ne promovează nepăsarea faţă de ceea ce ajung să creadă despre noi oamenii din toată lumea. Ideea că „la noi nu se poate întâmpla" mai este înrădăcinată în conştiinţa noastră şi aceasta ne linişteşte. Faptul că nu auzim plânsul copiilor care mor în Coreea, este explicat de unii dintre noi, care au scrupule, prin aceea că Coreea este departe; adevărul, însă, este că noi măsurăm distanţele după cum vrem noi să le măsurăm şi că auzim limpede ceea ce vrem să auzim.

M-am dus la înot cu copiii mei şi incidentele de la Peekskill au intrat în domeniul îndepărtat al viselor, unde totul este lipsit de realitate. Lucruri de felul acesta s-au mai întâmplat şi se vor mai întâmpla. Dar focurile aprinse cu cărţi nu se sting atât de uşor.

În după-amiaza aceea, la câteva minute după ce ne-am întors acasă, a telefonat din New York, William Patterson, preşedintele *Congresului pentru Apărarea Drepturilor Cetăţeneşti*, conducătorul curajos şi neobosit al aproape tuturor luptelor pentru libertăţile cetăţeneşti.

— Cum te simţi? mă întrebă el.

— Foarte bine. Abia acum m-am întors de la înot.

— Atunci, usucă-te şi vino mâine la New York. Va avea loc un mare miting de masă la „Golden Gate" în semn de protest împotriva acelei

afurisite afaceri de la Peekskill.

— Oamenii se interesează chiar aşa de mult de asta?

— Dacă se interesează! Pentru numele lui dumnezeu, omule, este un eveniment mondial de o importantă uriaşă! Ştii tu ce înseamnă o încercare organizată în masă, pentru linşarea lui Paul Robeson? Ştii tu ce înseamnă o încercare organizată în masă, pentru a ucide două sute de oameni? N-ai văzut ziarele?

— Am crezut că ştiu ce înseamnă, i-am răspuns eu, dar adevărul este că n-am văzut ziarele.

— Mai bine citeşte-le!

— Bine, ce trebuie să fac?

— Să fii unul dintre vorbitori.

Am spus: „Bine, voi fi acolo”, dar nu mi-am dat seama de semnificaţia cuvintelor lui decât a doua zi, când am ajuns în sala „Golden Gate” din Harlem.

Cred că „Golden Gate Ballroom”, la întretăierea străzii 140 cu Lenox Avenue, este cea mai mare sală publică din Harlem. Când e arhiplină, ea cuprinde peste cinci mii de oameni. Şi în seara de marţi era mai mult decât arhiplină. Am parcat maşina lângă blocul de alături. În faţa intrării la „Golden Gate” se afla masată o mulţime compactă de negri, atât în faţă şi revărsându-se pe Lenox Avenue, cât şi pe la colţuri, revărsându-se de-a lungul şi de-a curmezişul străzilor laterale. Câţi erau afară nu ştiu, dar cred că cel puţin trei mii, dacă nu şase mii. Este greu să apreciezi numărul unei astfel de mulţimi, dar sunt sigur că n-am fost mai puţini de trei mii. Şi, lucru curios, nu se zărea nici picior de poliţist.

Trebuie să ştiţi care era situaţia din Harlem în această vreme pentru a înţelege pe deplin semnificaţia faptului că faţă de o asemenea mulţime poliţia nu era prezentă. Trebuie să vă reamintiţi şirul acela de ani în care poliţia a săvârşit în Harlem tot felul de brutalităţi, bătăi şi omoruri la cea mai mică provocare sau fără niciun fel de provocare. Trebuie să ţineţi seama de faptul că în decurs de un an, din vara lui 1948 până în vara lui 1949, Harlemul a fost transformat, din multe puncte de vedere, într-un lagăr înarmat, într-un loc de ocupaţie militară a forţelor poliţieneşti din oraşul New York – pentru a putea aprecia extraordinara impresie pe care ţi-o făcea o atare mulţime fără ca poliţia să fie prezentă (sau mai bine zis fără poliţişti care să fie văzuţi).

Aşa stăteau lucrurile, şi eu trebuia să găsesc un mijloc ca să intru în sală. Am împins şi m-am zbătut, m-am strecurat şi am izbutit să pătrund. Mulţimea era ordonată dar amărâtă. O mulţime care presimţea ceva rău, disciplinată rigid cu o mânie rece, foarte sigură şi foarte adânc înrădăcinată. Printr-o mulţime ca asta, compusă în majoritate din negri, a trebuit să mă strecor până să ajung într-un spaţiu strâmt şi închis, semicircular, lăsat chiar în faţa intrării. Aici însă erau poliţişti. Aproape o sută, închişi între mulţimea dinăuntru şi cea dinafară. Musafiri nepoftiţi rămaşi pe loc – iată, aici se aflau.

Da, făcea să-i vezi pe cei aproape o sută de poliţişti ai oraşului New York într-un loc ca ăsta – într-adevăr făcea să-i vezi. Nu mai pomenisem aşa ceva în New York şi nici de atunci încoace, n-am mai pomenit poliţişti atât de cuminţi, atât de cumsecade, atât de tăcuţi, liniştiţi şi politicoşi, fiecare la locul lui, cu ochii în pământ, cu bastoanele ţinute fără ostentaţie, cu o atitudine care părea a spune: „să nu-ndrăzniţi cumva să ne observaţi, căci noi suntem aici numai fiindcă trebuie să fim aici… Ştiţi dumneavoastră, datoria… Noi ajutăm copiilor să treacă strada, şi tot noi îi găsim când se rătăcesc”. Da! Era un spectacol unic; şi nu puteam să nu mă gândesc la poliţia franceză în zilele în care clasa muncitoare din Franţa manifestează cu puternicele sale forţe, la zilele în care poliţia franceză stă foarte liniştită, cu ochii în pământ, după cea mai bună tradiţie a neutralităţii…

Când am ajuns în spaţiul liber, mi-am dat seama că au loc două mari mitinguri de masă în acelaşi timp. Din sală se auzea un freamăt surd, iar în stradă fusese instalată încă o tribună destinată vorbitorilor unde se ţinea alt miting. În tot acest timp poliţiştii prinşi între o masă şi alta, nu făceau altceva decât să observe liniştiţi; niciunul nu încerca să spargă capul cuiva cu bastonul – aşa cum i-am văzut făcând de nenumărate ori. Nu loveau cu cizmele în vintrele muncitorilor – aşa cum fac când sunt zece contra unul – şi nici nu trăgeau femeile de păr. Lumea afirmă adesea că natura omului nu poate fi schimbată! Aş fi vrut ca cei ce fac această afirmaţie să poată vedea cum în seara aceea trei-patru mii de negri mânioşi au schimbat firea unui mare număr de poliţişti ai oraşului New York. Şi dacă firea poliţistului poate fi schimbată, susţin că nu există limită în privinţa celor ce s-ar putea realiza cu natura omului…

Odată intrat acolo, am fost zărit de prietenul meu, a cărui soţie părăsise parcul cu ultima maşină. Când i-am spus că nu mai văzusem înainte aşa ceva (inclusiv poliţiştii) el mi-a răspuns:

— Nu le-ar fi pe plac gândul că Paul Robeson ar fi putut muri acolo. Iată ce simţiminte îi animă.

Ben Davis[14] vorbea atunci mulţimii din stradă:

„Să se atingă numai de un singur fir de păr de pe capul lui Paul Robeson, a strigat el cu amărăciune, şi vor plăti un preţ pe care nu l-au calculat niciodată!”

Se auzea un freamăt surd. Nu era o mulţime gălăgioasă. Era un freamăt pornit din adâncul gâtlejurilor.

După Ben Davis, am luat cuvântul eu. Apoi am intrat în sală. „Golden Gate” gemea de lume. Începeam să-mi dau seama ce fusese şi ce însemna Peekskillul. Am înţeles în parte ce înseamnă pentru poporul lui omul acela uriaş, care, într-un anumit fel, este mai mare mai puternic şi mai mândru decât oricare alt bărbat din câţi am cunoscut vreodată. Lumea toată şi-a concentrat o clipă atenţia asupra bătăliei noastre furtunoase, deznădăjduite din vâlcea; dar pentru mulţimea de aici, mârşăvia – mârşăvia cruntă care a răspândit duhoarea scârboasă a linşajului american în fiecare colţ al lumii – a fost îndreptată numai împotriva lui, împotriva omului acela mare care a sfărâmat lanţurile ce-i încătuşau, care nu se lăsă doborât de discriminările rasiale, care nu-şi pleacă fruntea, care nu se ploconeşte şi care nu se lasă cumpărat de un guvern meschin şi pătat de sânge, nici cu dolari, nici cu onoruri ieftine.

Atunci a intrat şi el în sală, şi zgomotul s-a topit în mânia sumbră a mulţimii. A intrat foarte mândru şi foarte tulburat. Cu toate că-l văzusem de atâtea ori înainte, în decursul atâtor ani în care drumurile noastre s-au întâlnit, nu l-am văzut niciodată aşa de mândru şi atât de tulburat ca în ziua aceea, viitorul oglindindu-i-se pe obraz, aşteptând şi înfruntând parcă.

Era foarte cald în seara aceea fierbinte de vară, iar faptul că vechea şi aurita sală de bal gemea de lume, nu micşora zăpuşeala. Bărbaţii erau numai în cămăşi şi cu toate acestea sudoarea curgea de pe ei, iar căldura plutea ca un nor greu sub tavan. Dar nu s-a ridicat nimeni să plece. Unul după altul, oratorii vorbeau despre Peekskill, despre cele întâmplate sâmbăta trecută şi despre semnificaţia evenimentelor petrecute. Nu puteai să priveşti mulţimea de chipuri serioase şi îngrijorate – chipuri de oameni ce n-au cunoscut decât necazurile în viaţă – şi să nu înţelegi că aici se naşte ceva nou. Era o maturizare amară. „Aţi chinuit atât de mult poporul nostru şi acum atacaţi acest om, pe care noi îl iubim şi-l onorăm, fiindcă este o dovadă a demnităţii noastre.”

Citisem între timp ziarele. Cum poate scrie cineva despre astfel de lucruri? Se zice că în gâtlejul fiecărui om există un punct de sensibilitate maximă, un moment în care stomacul se revoltă de scârbă. Dar pentru oamenii care scriu la „marile noastre ziare” un atare punct nu există. Ziarul *New York Times* regreta că s-au putut produce astfel de lucruri „neamericane”; *New York Herald Tribune* adăuga că acest gen de manifestări vulgare puteau fi „înţelese”, cu toate că erau deplorabile. Că este o greşeală să faci din „roşii” nişte martiri, deoarece ei tocmai asta caută. Dispreţ faţă de Robeson şi mai mult dispreţ faţă de Howard Fast! Există un drum mult mai eficace, suspina *New York Times*. Dar fiţuicile-cunoscute, *News, Mirror* şi *Journal*, urlau cu bucurie. Bravo! Şi poţi pune rămăşag că o vom face mai bine decât a făcut-o Adolf! Dintre ziarele reacţionare numai foaia social-democrată *New York Post* şi-a manifestat un firicel de teamă, recunoscând, fără să vrea, că pentru fiecare comunist căzut jertfă acestui *autodafé*, tot de foc vor muri o sută de anticomunişti „sinceri”. Iată la ce mă gândeam când m-am adresat chipurilor îngrijorate care se ridicau spre mine, şi iată la ce m-am gândit din nou în timp ce-l ascultam pe Robeson.

A trecut mai bine de un an de atunci şi conştiinţa – dacă o putem numi aşa – ziarului *New York Post* a murit, şi tot moartă este şi reticenţa ziarului *New York Times* de a-l îmbrăţişa pe cel de al cincilea călăreţ al apocalipsului, pe numele lui, fascismul. Am învăţat că fascismul se împacă uşor cu marile „personalităţi” ale capitalismului, iar un guvern care are dolarul într-o mână şi revolverul în cealaltă, poate instaura tăcerea în sânul populaţiei sale. Dar oamenii care s-au adunat în seara aceea la „Golden Gate”, erau departe de a fi prieteni cu dolarul, iar în ceea ce priveşte revolverul, el a fost întotdeauna îndreptat spre ei.

Nu citiseră cu prea multă atenţie articolele de fond ale ziarului *Times*, aşa că nu înţeleseseră limpede că Paul Robeson era „unealta supusă” a Moscovei, un „dus de nas” de comunişti şi că renunţase la venituri uriaşe, la glorie şi la aprobarea autorilor acelor articole de fond, pentru a se lăsa târât de urechi într-o conspiraţie „străină”, pentru a-şi risca viaţa, pentru a înfrunta închisoarea şi moartea şi pentru a nu cunoaşte nicio clipă fără ameninţarea gestapoului domnului Hoover. Şi toate acestea pentru că ar fi o „unealtă” şi pentru că doreşte să fie o „unealtă”. E plăcut, nu-i aşa, să fii unealtă? (Dar şi nebunia cuprinsă în articolele de fond are o limită; cum poţi oare discuta despre morală cu nişte oameni care nu au morală?).

„Da! voi cânta oriunde va dori poporul să mă asculte, a spus el. Cânt despre pace, despre libertate şi despre viaţă!”

Discursurile lui Harry Truman le-am auzit, şi l-am văzut pe domnul Truman vorbind despre lucruri care mă interesau, dar n-am văzut niciodată lacrimi izvorând din ochii ascultătorilor lui şi nici dragostea n-am văzut-o întipărită vreodată pe chipurile lor.

După terminarea mitingului, participanţii au părăsit încet sala. Mulţimea de afară a crescut şi cele două mase contopite au măturat poliţia din calea lor. Au măturat-o fără violenţă, dar au măturat-o; ajungând apoi în stradă, oamenii s-au aliniat şi, deodată, o coloană masivă a pornit în marş pe Lenox Avenue. A sosit atunci poliţia călare, poliţişti voinici pe roibii lor, dar în noaptea aceasta n-au putut opri coloana. Au fost şi ei măturaţi din drum şi marea masă a mărşăluit mai departe pe Lenox Avenue.

Când am ajuns la Croton era târziu, şi a trecut mult până să pot adormi. Mulţi oameni, unii ignoranţi, alţii vicleni, vă vor spune că în America nu există nici clase, nici luptă de clasă. De obicei oamenii ăştia sunt plămădiţi din acelaşi aluat cu cei care insistă asupra faptului că în această ţară „cea mai liberă dintre toate” negrul este absolut liber şi că în ţara maşinii de spălat şi a răcitorului electric nu se ştie ce înseamnă oprimarea. După ei, Peekskillul a fost fapta câtorva huligani care şi-au exprimat, oarecum „exagerat”, resentimentul lor împotriva elementelor „neamericane”, cu toate că nimeni n-a lămurit pe deplin de ce americanismul – sau ceea ce poartă astăzi acest nume – atrage întotdeauna după sine elementele cele mai josnice, cele mai putrede din ţară, codoşii împopoţonaţi şi pervertiţi care îşi fac o fală din a mânui boxul şi din a lovi femeile în pântece.

Eu începeam să-mi risipesc ultimele rămăşiţe ale unor astfel de iluzii. Cele petrecute la Peekskill n-au fost o simplă întâmplare. N-a fost o simplă întâmplare că jandarmii şi poliţia locală au rămas deoparte, până ce s-a prezentat ocazia să ni se însceneze un proces sub acuzaţia de omor. Acţiunea declasaţilor din acea regiune n-a fost un fapt izolat, iar agenţii Biroului Federal de Investigaţii n-au fost acolo din întâmplare; nu făceau o simplă plimbare, seara, în valea fluviului Hudson. Cei trei şerifi n-au fost dintr-odată cuprinşi de amnezie când au plecat exact în momentul în care trebuiau să plece, şi toată combinaţia n-a fost o explozie spontană a putregaiului local. După seara de la „Golden Gate” am fost în stare să înţeleg mult mai multe elemente ale şaradei decât puteam înţelege înainte. Exista mişcarea de eliberare a negrilor şi exista şi Paul Robeson; iar la

primul lor atac, fasciştii n-aveau cum să ştie că Paul Robeson nu sosise în parcul de picnic. Exista pe undeva un plan pentru instaurarea unui stat poliţienesc în America – plan care, azi, în ceasul în care scriu aceste rânduri, a şi fost executat – şi unele aspecte ale problemei trebuiau puse la încercare. Lucrurile se clarificau, unele după altele; mai lipseau însă prea mult pentru ca să pot vedea întregul tablou.

Părţile care lipseau i-au fost adăugate, într-un fel groaznic, câteva zile mai târziu.

Partea a şasea
A DOUA NOAPTE DE GROAZĂ

Era îmbucurător să citeşti în ziarul *New York Compass* că guvernatorul Dewey a cerut procurorului districtual din Westchester, Fanelli, să prezinte un raport amănunţit asupra celor întâmplate la Peekskill. Procurorul districtual a declarat că: „el nu ştie nimic despre dezordini, fiind însă convins că publicul care se ducea la concert – şi nu veteranii sau huliganii care i-au atacat – a fost responsabil”. Guvernatorul şi-a făcut datoria. Totul era în ordine şi va fi în ordine în statul New York. Nu trebuie să fim aspri cu micul guvernator, deoarece lua naştere o nouă lege generală – aplicată de altfel de instanţe – în sensul că omorârea unui comunist sau a unui presupus comunist, nu numai că nu constituia o crimă capitală, dar că, într-un anumit sens, nu constituia niciun fel de crimă…

— Concertul va avea loc totuşi, i-am spus eu doamnei M., şi Paul va cânta.

Asta era joi.

— Când?

— Duminică după-amiază.

— Dacă vrea să cânte, să cânte, spunea doamna M. liniştită. Cred că oricine ar vrea să cânte e slobod s-o facă.

— Trebuie să-ţi spun că iar am să patronez concertul.

— Acest obicei poate deveni periculos. Ai patronat o dată, nu-i destul?

— Tocmai de aceea. Am hotărât să dăm un concert şi de astă dată îl vom da. Nu te poţi eschiva de la aşa ceva.

— Poate că nu poţi dumneata. Dar Rachel, Johnny şi cu mine putem, şi nu vom rămâne aici ca să trecem printr-un nou Peekskill.

— Nu va mai fi un nou Peekskill.

— Mai ai multe de învăţat, domnule Fast, mi-a spus ea. Dumneata ştii multe despre multe lucruri, dar eu ştiu mai multe decât dumneata despre albi şi despre felul cum se poartă albii.

— Ce vrei să spui prin „albi”?

— Ştii dumneata ce vreau să spun, îmi răspunse ea, şi a doua zi începu să facă bagajele. N-am obiectat şi m-am simţit uşurat la gândul că copiii se vor întoarce în oraş. I-am dus până acolo sâmbătă dimineaţa cu maşina, am

deschis casa şi am pus răcitorul electric în funcţiune. După aceea am dat un telefon bunului meu prieten B. R., veteran al brigăzii Lincoln, şi l-am întrebat dacă n-ar vrea să vină cu mine înapoi la Croton şi să ia parte la concert.

— Voi fi gata într-o jumătate de oră, mă asigură el.

În aceeaşi seară ne-am întors la Croton, împreună. Pe drum R. m-a dăscălit îndelung, dându-mi sfatul să iau anumite precauţii elementare.

— N-a murit încă nimeni, îi tot spuneam eu.

— Tocmai asta-i, îmi replica B. Într-un anumit fel, eşti tot atât de orb ca şi prietenii dumitale, micii burghezi, care susţin că în America nu există şi că nici nu va exista fascism.

— Sunt gata să admit că-i în curs ce creare. Dumnezeu ştie că sunt silit de împrejurări s-o admit, dar nimeni n-are intenţia să mă omoare.

— De ce nu?

— Pentru că n-ar avea niciun sens. Ar fi ca în filmele de completare cu detectivi: n-ar folosi nimănui. Iar dacă Biroul Federal de Investigaţii decide să mă cureţe, o va face frumos şi pe cale legală.

— Asta fiindcă gândeşti în terminologia Biroului Federal. Dar când din trompetă sună o melodie ca asta, toţi păduchii ies, şi ies ca să ucidă, pentru că fascismul este drumul morţii şi odată ce ai pornit pe drumul ăsta, nu te mai poţi opri. Ştiu asta. Am fost în Spania şi am văzut cum au lucrat, acolo aceşti bandiţi.

— Exagerezi, i-am răspuns eu. Ai să vezi că mâine nu vom avea nicio neplăcere. Păduchilor, aşa cum le spui dumneata, nu le place dârzenia.

— Vom vedea mâine, încuviinţă el.

În drum, ne-am oprit la J. N. şi am luat ceaiul împreună cu el şi cu frumoasa lui soţie. Am pus problema pe care o ridicase R. şi l-am întrebat pe J. N. care-i părerea lui.

— Eu unul cred că vom avea neplăceri, dar cred în acelaşi timp că vom fi în stare să ne descurcăm. Am lansat către sindicalişti o chemare cerându-le să apere mitingul şi cred că vom primi un răspuns favorabil. Pe de altă parte şi clica de la Peekskill a lansat o chemare către treizeci de mii de veterani şi toate posturile de radio ale statului New York au primit-o şi au retransmis-o toată ziua, pentru a-i ajuta. Şi nu este o taină că o atare chemare înseamnă violenţă. Părerea mea este că vor aduna numai vreo trei mii, dar chiar şi aceşti trei mii vor putea da loc la tulburări grave.

(De fapt, a doua zi au venit numai vreo mie de bătăuşi şi huligani, şi nimeni nu ştie câţi dintre ei erau veterani).

— Dar cei de prin împrejurimi?

— Situaţia în regiune este oarecum deosebită, mi-a spus J. N. Ştii că prin părţile acestea nu există o industrie adevărată, în afara căilor ferate, iar tinerii din oraşele riverane, crescuţi fără gândul unei ocupaţii şi fără viitor, au un punct de vedere nesănătos, pervertit, mic burghez. Capătă de lucru la o staţie de benzină, la o prăvălie de coloniale, la o bodegă, la pompieri sau cine ştie ce altă sinecură politică, asta în cazul în care nu stau de pomană, hoinărind de ici-colo şi trăind din cei câţiva dolari care le pică uneori. Deformaţi din cauza nemulţumirii lor, nu-i cunosc cauza şi nu ştiu încotro s-o apuce, încep să urască, şi atunci Legiunii sau Camerei de Comerţ locale îi este uşor să se folosească de ura lor. Legiunea anunţă că mâine, în timpul concertului nostru, va demonstra, că noi am încercat să obţinem o decizie judecătorească prin care aceste manifestări să fie oprite, dar se pare că cei mari doresc ca toate să meargă după plan. Locuitorii de pe deal au fost ameninţaţi, aşa că să ai grijă la noapte.

— La ce oră pleci mâine?

— La opt dimineaţa. Nu vreţi să luaţi micul dejun aici?

— Nu e prea devreme? (Concertul era programat pentru ora două după-amiază).

— De astă dată vreau neapărat să intru, declară J. N. zâmbind.

Am căzut de acord să ne întâlnim la el la şapte şi jumătate şi am plecat. Nu eram prea departe de locuinţa mea, şi nu ne-a făcut plăcere să sosim într-un loc întunecos şi pustiu.

Înainte de culcare, R. a stins toate luminile. Stăteam tăcuţi în salon, trăgând cu urechea.

— Mă simt grozav de caraghios, i-am spus eu în şoaptă.

— N-a murit încă nimeni din cauza asta.

— La ce te aştepţi?

— N-aş sta aici, aşa cum stau, dacă aş şti la ce mă aştept. O fac fiindcă nu ştiu la ce mă aştept. Dar dacă va fi nevoie să dai în cineva, loveşte cât mai tare. Nu te juca! Este foarte primejdios când dai în cineva cu milă.

— N-am de gând să dau în nimeni, i-am răspuns eu, simţindu-mă mai ridicol ca niciodată.

— N-ai avut intenţia asta nici săptămâna trecută, nu-i aşa?

— Atunci a fost altceva.

Am stat acolo vreo douăzeci de minute, după care, sub priceputa conducere a lui R. am făcut în linişte înconjurul casei de câteva ori. Nu mă mai jucasem de-a indienii din copilărie şi m-am simţit grozav de prost. Şi m-am gândit la lucrurile fără sens pe care le fac oamenii când încep să se îndepărteze de civilizaţie. S-a dovedit însă că precauţiile lui R. erau bazate pe realitate. În noaptea aceea a început o serie de atacuri izolate asupra locuitorilor din regiune. La mine însă nu s-a întâmplat nimic. Am dormit liniştiţi, iar dimineaţa am sosit devreme şi bine dispuşi la N., pentru a lua micul dejun.

La plecare, N. l-a luat cu el şi pe fiul său, Danny, şi ne-a propus să mergem cu toţii în maşina mea. Am intrat în Peekskill pe una din străzile principale ale oraşului şi am văzut prima pancartă, al cărei conţinut a devenit de altfel expresia acelei duminici. Fixată de-a lungul străzii, ea suna: TREZEŞTE-TE, AMERICĂ, PEEKSKILLUL S-A TREZIT! Aceasta era prima pancartă, dar lozinca se găsea pretutindeni, atârnând pe case, lipită pe stâlpi de telegraf şi pe parbrizul multor maşini care treceau pe lângă noi, cu toate că era devreme (Era ora opt şi ceva dimineaţa).

— Este echivalentul lui „Deşteaptă-te, Germanie!” declară gânditor R., echivalentul lozincii de atâtea ori strigată pe străzile din Frankfurt, Nürnberg, Hamburg şi Berlin, scandată de cămăşile brune în timp ce-şi împlineau divina misiune ce consta în a bate pe evrei şi pe comunişti, şi a arunca în flăcări operele lui Mann, Heine şi Wassermann, lozincă devenită în urmă strigătul de luptă şi de adunare al naziştilor la preluarea puterii. M-am întrebat atunci şi de atunci mă tot întreb, dacă echivalentul acesta a fost un accident curios al istoriei, febra simptomatică a unei boli similare, independentă de rădăcinile ei geografice, sau dacă „trupele de asalt” de la Peekskill au tradus conştient lozinca hitleristă pentru scopurile lor proprii. Dacă s-ar adeveri această din urmă presupunere nu m-aş mira, deoarece, după cum am subliniat mai înainte, fasciştii de la primul atac îşi făcuseră din Hitler un erou şi i-au strigat numele în repetate rânduri. Este o greşeală să se creadă că fasciştii sunt doar nişte brute docile, împinse de ura lor spontană, lipsiţi de orice înţelegere conştientă a scopurilor şi a ţelurilor lor. Iar dacă adevărul este amar, este în acelaşi timp uimitor să vezi o lume în care Adolf Hitler devine prototipul a tot ce este american, opus unor elemente „neamericane” ca Robeson sau Fast.

Puţin mai târziu am sosit pe terenul ales pentru cel de-al doilea concert de la Peekskill. Socot necesar să dau câteva lămuriri. La mitingul ce

avusese loc cu o săptămână în urmă la Mount Kisco – sau mai bine zis la Catonah, de vreme ce era mai aproape de acesta – a luat fiinţă *Comitetul din Westchester pentru menţinerea legii şi ordinei*. Acest grup de cetăţeni din împrejurimi s-au constituit într-un comitet ad-hoc cu scopul de a lupta în districtul Westchester, pentru apărarea drepturilor cetăţeneşti şi una dintre primele acţiuni întreprinse a constat în a cere grupului „People's Artists", să dea un alt concert, cât de curând, la care să fie invitat să participe şi Paul Robeson. Ca şi la primul concert, s-a luat hotărârea ca beneficiarul principal al sumelor realizate să fie Congresul din Harlem pentru apărarea drepturilor cetăţeneşti. Sindicatele din New York şi din împrejurimi au fost chemate să apere mitingul, şi vom vorbi mai târziu despre felul în care au răspuns la această chemare.

Să hotărăşti organizarea unui miting este una şi să găseşti un loc unde să se ţină, este cu totul altceva. Proprietarul terenului de la Lakeland – unde se petrecuseră incidentele de sâmbăta trecută – s-a arătat faţă de noi prietenos şi binevoitor, dor ne-a atras atenţia, pe bună dreptate, asupra distrugerilor comise de fascişti în cuprinsul proprietăţii lui. N-a vrut să mai treacă printr-o experienţă asemănătoare. Ca să nu mai vorbim de ameninţările şi de represaliile care ar fi rezultat de pe urma colaborării lui cu noi. Iar alţi zeci de proprietari de parcuri şi de terenuri ne-au spus acelaşi lucru.

În sfârşit ni s-a oferit un loc, şi a fost acceptat cu recunoştinţă. Proprietarul lui era un fost refugiat din Germania fascistă, unul care ştia deci din proprie experienţă ce a însemnat Peekskillul, şi care vedea în evenimentele petrecute o reeditare a înspăimântătoarelor întâmplări pe care le trăise înainte. Ştia ce riscă oferindu-ne terenul lui, după cum ştia şi ce consecinţe va avea de suportat. A fost de altfel victima unei încercări de incendiere a casei, gloanţe i-au străpuns pereţii, etc. Totuşi, luase hotărârea să ne pună la dispoziţie terenul său pentru concert, ca o dovadă de atitudine principială şi ca o contribuţie personală la dreptul întrunirilor publice şi la libertatea cuvântului.

Terenul acesta, destul de ciudat din punct de vedere al configuraţiei. „Brook Holow Country Club", era aproape identic celui de la Lakeland. Situat exact în aceeaşi poziţie faţă de aceeaşi şosea, intrarea lui era numai opt sute de metri mai departe de Peekskill decât intrarea primului teren. Chiar şi topografia locului era asemănătoare, cu singura deosebire că drumul particular ce ducea spre el era ceva mai scurt, în timp ce câmpul ce

se deschidea din fundul vâlcelei era mai mare şi mai neted, formând o arenă cel puţin de patru ori mai mare decât arena de la Lakeland. Pe vremuri fusese aici un club câmpenesc şi pe pajiştile întinse creştea iarbă înaltă. Terenul era o proprietate particulară, şi aceasta era prima dată când după un timp, era pus la dispoziţia publicului.

Am crezut că vom fi printre primii sosiţi în dimineaţa aceea, dar se vădi că mulţi alţii avuseseră aceeaşi idee, vrând să evite riscul de a fi împiedicaţi să ajungă la teren. La ora aceea nu se vedea niciun semn de demonstraţie fascistă pe şoseaua principală, însă pe teren erau parcate peste o sută de maşini aparţinând spectatorilor şi sindicaliştilor. Pentru mine această privelişte a constituit un indiciu asupra marelui număr de participanţi la care trebuia să ne aşteptăm.

Mi-am dus maşina în fundul terenului şi am ales un loc sigur şi ferit pentru a o parca. Cu toate că un concert în districtul Westchester prezintă mai puţine pericole decât un război, ai totuşi de învăţat. Vechiul meu Plymouth luat cu chirie îşi făcuse datoria şi avea să-mi fie de folos şi de acum înainte. După aceea ne-am plimbat în jurul terenului, urmărind pregătirile făcute în scopul asigurării securităţii.

Admiraţia mea pentru disciplina, torţa şi curajul clasei muncitoare a fost confirmată, încă o dată, în ziua aceea la Peekskill. Singura asemănare cu sâmbăta trecută şi cu greaua luptă dusă de micul nostru grup împotriva unor forţe superioare, o constituia vremea. Cerul ora albastru şi clar, dimineaţa era înviorătoare, răcoroasă şi foarte plăcută, iar frumoasele coline ce împrejmuiau valea erau verzi, liniştite şi îmbietoare. Pe un deluşor situat la stânga intrării şi care domina întreg terenul, Leon Strauss, din Uniunea Internaţională a Muncitorilor din Industria de Blănuri şi Pielărie, organizase un post de comandă. Statul lui major era compus din reprezentanţi ai altor şase uniuni şi dintr-un grup format din oamenii săi.

Pe coama acelui deluşor domnea ordinea, disciplina şi totul era bine organizat. Într-un cort fusese instalat un post de prim ajutor. Grămezi de materiale de prim ajutor şi bidoane cu apă erau bine puse la adăpost. Şase curieri voluntari se şi aflau la îndemână, stând şi aşteptând ordine pentru a se deplasa în orice parte a celor aproximativ şase hectare care trebuiau apărate. Iar grupul de sindicalişti care îşi luase sarcina să vegheze ca acest concert să nu fie o repetare a primului, stăteau aplecaţi deasupra unei hărţi pe scară mare şi a unui plan pentru apărarea terenului. Această apărare avea să fie de un tip unic. Fără arme, şi în limitele posibilităţilor, fără o singură

lovitură, trebuind să-şi atingă scopul graţie unei foarte înalte discipline şi stăpâniri de sine.

Povestea organizării şi a executăm acestei apărări n-a fost niciodată pe deplin spusă. Merită să fie adusă la cunoştinţa tuturor, deoarece această apărare a fost în întregime numai o manifestare a clasei muncitoare din America. Mai trebuie adusă la cunoştinţă şi pentru că, după câte ştiu eu, a fost prima ocazie în care clasa noastră muncitoare s-a angajat într-un astfel de efort, într-un efort atât de mare şi de coordonat: apărarea unui cântăreţ şi erou popular pe care-l iubeşte şi pe care-l onorează.

Cel mai nimerit punct de observaţie pentru a putea descrie apărarea era poziţia aceea atât de prielnică, situată pe deluşorul pe care am stat câteva ceasuri, uitându-mă cum era organizară, cum îşi coordona Leon Strauss lucrările, cum îşi concentra şi aşeza forţele de luptă. Nu pot să-mi închipui ce alt omagiu i-aş putea aduce, decât istorisind ce anume a realizat el acolo şi vorbind despre calităţile de conducător dovedite de el mai târziu. Da, Strauss are multe şi mari calităţi.

După cum am spus, primul pas l-a constituit aşezarea postului de comandă; acolo, treaba era gata când am ajuns noi. După sosirea noastră, au început să se scurgă valuri-valuri de spectatori şi sindicalişti, ce se oferiseră voluntari pentru apărare. Spectatorii veneau fie cu turisme sau autobuze închiriate – majoritatea cu turisme, cred eu – în timp ce sindicaliştii soseau în mare parte cu autobuzele, fiecare sindicat local trimiţându-şi grupul lui organizat. Spectatorii au intrat cu maşinile pe teren, unde automobilele au fost parcate în rânduri ordonate. Publicul continua să sosească chiar şi după ce concertul, în sfârşit, începuse. Sindicaliştii au venit mai devreme. Majoritatea lor şi-au parcat autobuzele lângă intrare şi au coborât în josul drumului spre arena naturală.

Arena se întindea chiar dedesubtul şi în jurul postului de comandă şi era apărată într-o oarecare măsură prin coasta dealului de şosea. N-am putut face rost spectatorilor de scaune; în orice caz, nu ştiam câţi oameni vor veni, aşa încât hotărâsem ca ei să stea jos, pe iarbă, fiecare după bunul lui plac.

Când am ajuns noi, tocmai soseau primele grupuri de sindicalişti, iar în următoarele două ceasuri au mai venit câteva mii. Cum apărea, fiecare grup era întâmpinat de un curier al lui Strauss care îl identifica, însoţindu-l până într-un anumit sector rezervat lui pentru apărare. N-am acum posibilitatea să determin lungimea laturilor de apărare, iar fotografiile luate arată numai

unele sectoare; ele înconjurau însă tot spaţiul rezervat concertului, douăzeci şi cinci de mii de spectatori şi mai mult decât o mie de automobile, şi peste tot era o distanţă cam de patru sute de metri între fiecare latură de apărare şi ultimul rând de spectatori. Apărătorii stăteau umăr la umăr, aproape lipiţi unul de altul. După datele oficiale, numărul sindicaliştilor care au format laturile de apărare a fost de două mii cinci sute. Reiese deci limpede cât de vastă a fost problema organizării acestor oameni într-o linie puternică pe distanţa mai sus menţionată. Meritul îi revine lui Strauss şi celorlalţi colaboratori ai lui.

Era o privelişte impresionantă să asişti la toate acestea timp de două ore şi jumătate. Grupurile de sindicalişti treceau peste pajişti şi prin pădure, pierzându-se deseori din văzul nostru, şi peste o clipă linia începea să prindă contur! Întâi un sector aici, apoi altul dincolo, în sfârşit grupuri între sectoare; golurile se micşorau, formând dintr-odată acel nesfârşit şi puternic zid de trupuri omeneşti în jurul întregului teren.

Jos, în centrul arenei naturale, în locul în care se înălţa un stejar falnic, s-a formal o a doua linie de apărare care înconjura un teren de vreun sfert de hectar, destinat spectatorilor.

Între timp, atât spectatorii cât şi fasciştii începeau să se maseze. Numărul auditorilor crescuse peste aşteptările noastre. Eram pregătiţi să vedem sosind la concert între cinci şi zece mii de oameni. Au venit însă zece, cincisprezece, douăzeci de mii, şi continuau să sosească. Autobuze după autobuze au venit din Harlem, din Brooklyn, din Bronx şi Manhattan, din Jersey City şi din Newark, multe, tot mai multe. Au sosit sute şi sute de maşini particulare, toate arhipline – lucru pentru care, după cum veţi vedea – am plătit un preţ îngrozitor.

În timp ce mulţimea participanţilor creştea, contra-demonstraţia fascistă ce avea loc pe şoseaua principală dădea greş. Nu numai că se aşteptaseră să vadă participând treizeci de mii de veterani care să împiedice ţinerea concertului, făcându-şi din asta o datorie sfântă, dar toate posturile de radio şi toate ziarele statului difuzaseră chemare către voluntari pentru a dezlănţui incidente violente. De fapt, la manifestaţia lor n-au participat însă decât o mie de oameni şi nu încape îndoiala că pentru fiecare veteran de război din rândurile lor, noi am avut zece în rândurile noastre. În privinţa celor o mie, gărzile noastre i-ar fi putut ţine la respect în orice parte a liniei de apărare, dar de astă dată poliţia a intrat în scenă foarte devreme şi acum

erau o mie de jandarmi şi de poliţişti, o mie de oameni bine înarmaţi şi coordonaţi ce urmăreau un scop bine definit.

În timp ce pregătirile noastre de apărare erau desăvârşite, în timp ce publicul creştea şi în timp ce zidul format din oamenii lui Strauss se constituia, ţinând cu tărie poziţiile, rezistând ore întregi provocărilor sub razele fierbinţi ale soarelui, intenţiile poliţiei erau traduse în fapt.

Rolul poliţiei în ziua aceea trebuie consemnat cu grijă; consemnat pas cu pas, pe măsură ce diferitele incidente ale zilei se desfăşoară, pentru că bastonul poliţistului este o armă dibace, iar cel care-l mânuieşte are de partea lui legea, tribunalul şi judecătorii, fiind tot atât de greu să poţi aduce dovezi împotriva lui, cât este de greu să prinzi ţiparul după ce ţi-ai uns palmele cu vaselină.

Când Strauss şi grupul lui au pregătit apărarea, au ştiut că acţionează conform legilor. Apărarea era ordonată şi neînarmată, şi deoarece tot terenul era închiriat de noi, era treaba noastră ce făceam cu el. Era dreptul nostru, atâta timp cât nu violam legea prin acţiunile noastre. Dar când poliţia a văzut perfecţiunea şi solidaritatea apărării noastre, a încercat imediat s-o zdrobească.

La orele unsprezece, trei sute de jandarmi au intrat pe teren şi s-au dispersat pe câmpie. La ora unu, comisarul de poliţie Gaffney s-a prezentat la Leon Strauss şi a cerut să retragă linia de apărare cu vreo patru sute de metri, ceea ce ar fi însemnat ca gărzile şi publicul să se contopească într-o singură masă, fapt care ar fi dat posibilitate fasciştilor să năvălească pe teren şi să împiedice concertul.

Strauss a refuzat. Gaffney a făcut gălăgie şi ne-a ameninţat, însă Strauss i-a explicat că noi închiriasem terenul, că puteam să ne plasăm gărzile unde ne plăcea şi că tocmai aşa aveam de gând să facem. I-a arătat că gărzile noastre se aflau peste tot la o distanţă de cel puţin douăzeci de metri de şoseaua principală şi că nu vedea cum s-ar putea produce tulburări, dacă nu vom fi atacaţi. La care Gaffney i-a dat un ultimatum: ori noi ne retragem linia gărzilor, sau îşi retrage el toţi poliţiştii.

— N-avem nevoie de ei, i-a spus Strauss zâmbind. Pe terenul acesta nu vor avea loc acte de violenţă!

Scurt timp după aceea, trei sute de poliţişti au părăsit terenul şi au ocupat drumul. Până atunci, demonstraţia fascistă care avea loc pe şosea, păstrase aparenţa unei manifestaţii formal ordonată, dar de o josnicie specifică, constând din cuvinte murdare şi din invective aruncate celor ce

intrau pe teren. Este demn de remarcat cât de consecvent întrebuinţează aceşti apostoli ai „creştinismului” şi ai „americanismului” un limbaj care nu numai că nu poate fi reprodus dar pe care oamenii cinstiţi nici nu şi-l pot închipui. Acum însă, poliţia le dăduse semnalul că nu mai trebuie să se prefacă.

A început să cadă o ploaie de pietroaie. Susţinuţi de sute de poliţişti care se prăpădeau de râs, „eroii Legiunii Americane” s-au înşiruit pe şosea şi au început să arunce cu bolovani în linia noastră de apărare. Distanţa era mare; din când în când, însă, câte o piatră nimerea în gărzile noastre. Unii dintre oamenii noştri au fost grav răniţi, dar în tot decursul orelor care au urmat, linia noastră nu s-a rupt şi nici nu s-a retras vreodată. A fost o minunată demonstraţie de curaj, calm şi hotărâre.

Pe de altă parte, poliţia se apucase de lucru după obiceiul ei, după învechitul obicei al poliţistului american, când are ocazia să-şi dea arama pe faţă. Intrarea terenului a fost blocată. Au sosit câteva maşini întârziate, încărcate cu negri.

Automobilele sosite cu întârziere au fost oprite de fascişti şi câţiva negri au fost târâţi pe şosea. Reţineţi că între timp concertul începuse: vă voi vorbi îndată şi despre el. Când oamenii au rezistat şi au luptat pentru dreptul de a intra la concert, poliţia i-a atacat. (Tot aşa cum în America de azi numele lui Louis Budenz[15] a devenit sinonimul cuvântului „onoare”, act de bravură ar putea fi numit, orice prilej în care zece poliţişti atacă cu bastoanele un singur negru). Poliţiştii au atacat ca de obicei, lovind în negri cu pumnii şi cu bastoanele, fără motiv şi fără provocare, dar cu o ură feroce, de necrezut. Acestea toate s-au petrecut pe şosea şi incidentele au fost fotografiate şi confirmate ulterior prin declaraţiile negrilor în cauză; de altfel mărturia mea n-a fost nici luată în seamă, nici pusă la îndoială. Incidentele bestiale, barbare, absurde şi inutile, aveau loc fără ca noi să ştim ceva despre ele. Topografia terenului era de aşa natură, încât nici cei din rândul gărzilor şi cu atât mai puţin publicul, nu le-au putut vedea.

Între timp, jos în vâlcea, se adunaseră pentru a audia concertul aproape douăzeci şi cinci de mii de oameni. Majoritatea lor s-au aşezat pe jos, formând un semicerc în jurul liniei interioare de apărare. Menţionez că această ultimă linie constituia o măsură de prevedere luată împotriva posibilităţilor de infiltrare a unei mici bande fasciste ce ar fi putut să-l asasineze pe Paul Robeson. Cu toate că aceste cuvinte par oarecum

dramatice, evenimentele ce au urmat ne-au dovedit că Leon Strauss ştia cât de crudă este realitatea, aşa că a întâmpinat-o cum se cuvenea.

Când a sosit Robeson, era, cred eu, aproape de ora douăsprezece. Cântăreţii şi muzicanţii grupului „People's Artists" au sosit ceva mai de vreme şi dat fiindcă eu trebuia să alcătuiesc programul, ne-am aşezat lângă maşina de amplificare şi l-am discutat. Urmând sfatul gărzilor de securitate, Robeson a rămas în maşina lui.

Erau prezenţi Pete Seeger, Sylvia Kahn şi mulţi alţii, printre care un tânăr pianist cunoscut şi talentat. Erau emoţionaţi din pauza evenimentelor, a mulţimii, a acestei mări de fiinţe umane. Când mai avuseseră ei oare prilejul să cânte în faţa unei mulţimi aşa de numeroase?

— Totul cade în sarcina noastră, le-am spus eu. În afara celor câteva cuvinte pe care le voi rosti eu, tot ceea ce trebuie spus, astăzi aici, va trebui s-o spuneţi prin muzica şi cântecul vostru.

— Iată ce ne-am dorit dintotdeauna, mi-a răspuns Pete Seeger râzând. Să spunem prin cântec şi numai prin cântec tot ceea ce avem de spus.

— Bine, asta aşteptăm de la voi. Propun să începeţi peste o jumătate de ceas, cu coruri. După aceea vei cânta dumneata, apoi vor urma piesele pentru pian şi în cele din urmă Paul. Vom organiza, în sfârşit, o colectă. După aceea veţi cânta iarăşi şi în ultima parte a programului, din nou Paul.

— Perfect.

— Atunci, notaţi-mi titlurile cântecelor, ca să le pot anunţa.

M-am apropiat de maşina lui Paul şi i-am dat bună ziua. De sâmbăta trecută era prima dată când aveam prilejul să-i vorbesc şi eram impresionat de contrastul pe care-l prezentau cele două concerte. Eram mândru, bineînţeles, de zidul de sindicalişti care înconjuraseră întregul teren. Ţin minte că i-am spus:

— E o oarecare deosebire!

Paul a dat din cap: era sobru şi îngrijorat. Presimţea tot ce se pregătea, dar eu eram prea mândru de propria noastră putere şi disciplină şi prea plin de dispreţ faţă de creaturile de pe şosea. Nu se va întâmpla nimic, azi e ziua noastră!

M-am apropiat de maşina de amplificare şi tocmai stăteam de vorbă cu inginerul, când responsabilul cu securitatea în centrul terenului s-a apropiat de mine şi m-a chemat deoparte.

— Howard, mi-a spus el, aş vrea să mutaţi maşina de amplificare sub stejarul cel mare, adică exact sub el.

(După cum ţineţi minte, în centrul arenei se înălţa un stejar falnic).

— Cum se poate? Dacă punem maşina de amplificare sub stejar, oamenii vor cânta printre crengi. N-are niciun rost!

— Ba are.

— De ce?

— Fiindcă cercetaşii noştri au fost prin pădure şi sus, pe coline, încă de dimineaţă, şi după câte am aflat chiar acum, au pus pe goană doi „patrioţi" de prin partea locului care-şi făcuseră un cuib de unde puteau vedea toată vâlceaua. Erau înarmaţi cu puşti cu lunete. Cu alte cuvinte, vor să-l omoare pe Paul şi vor trece peste orice ca s-o facă. Aşa încât, mută maşina de amplificare sub stejar.

Nu poţi pune fascismul alături de raţiune, ştiam asta. Nu-l poţi pune alături de logică, de inteligenţă, de civilizaţie sau de decenţă şi moralitate. Imposibilul devine posibil, iar lucruri de necrezut, realităţi; josnicia este o stare de fapt ce face parte integrantă din fascism.

Am aranjat ca maşina de amplificare să fie dusă sub stejar. Am luat note asupra programului, m-am apropiat de microfon şi am anunţat începerea concertului. Credeţi-mă că nu m-am simţit nici bine, nici degajat şi nici curajos. Crengile erau o slabă apărare şi nu puteam fi sigur că puştile lor cu lunetă nu-şi vor atinge totuşi ţinta. După ce am coborât şi după ce Pete Seeger a început să cânte, m-am dus la responsabilul cu securitatea şi i-am spus:

— Cred că Paul nu trebuie să se producă. Ce dracu, nu asta e important! Dacă vrei să te simţi gol puşcă, urcă-te la microfon.

— Va cânta. Aşa a hotărât el. Totul va fi în regulă. Am luat anumite măsuri.

Au luat măsuri, ceea ce însemna că cincisprezece muncitori au acţionat curajos şi dezinteresat. Când Paul Robeson s-a ridicat, cei cincisprezece muncitori au stat în jurul lui, înălţând din trupurile lor un zid între el şi deal. Şi au făcut-o fără şovăire şi fără frică. Au făcut-o simplu, ca pe un lucru firesc, fapt pe care nu-l voi putea uita niciodată. Erau muncitori albi şi negri, şi Paul, uriaşul, era unul dintre puţinii intelectuali din ţară care nu-i părăsise, care nu-i trădase, şi care nu se ascunsese, ci rămăsese pe poziţie ca o stâncă, imperturbabil şi de nezdruncinat. Era un răspuns mai grăitor decât cuvintele.

Aşa stând lucrurile, concertul nostru decurgea destul de liniştit şi în ciuda tuturor dificultăţilor, în ziua aceea, am auzit acolo o muzică bună:

minunata voce a lui Paul Robeson a răsunat peste dealuri. S-a cântat muzică de Händel şi Bach. Pete Seeger şi prietenii lui au cântat frumoase melodii din bătrâni, din timpurile în care în America trădarea, ura şi drama nu erau încă virtuţile cele mai admirate. Poliţia a făcut tot ce a putut ca să ne încurce. Când a văzut că nu este în stare să împiedice concertul, a adus un helicopter care a planat tot timpul deasupra maşinii noastre de amplificare, coborând în picaj în repetate rânduri şi încercând să acopere muzica cu zgomotul motorului. Într-o oarecare măsură au reuşit, dar am avut noroc, deoarece motorul unui helicopter face mai puţină gălăgie decât motorul unui avion obişnuit.

În orice caz, important a fost că s-a putut ţine concertul şi că dreptul de întrunire s-a impus: tot timpul concertului niciunul dintre participanţi n-a comis vreun act de provocare şi niciunul dintre ei nu a violat ordinea disciplinată a apărării noastre.

Totul a decurs bine, dar se poate spune în acelaşi timp că acolo a fost reprezentată o Americă nouă. O Americă diferită, în care mii de muncitori şi aliaţii lor au trebuit să ducă o luptă de masă, o luptă de mare amploare şi cu urmări aşa de importante pentru ca un artist negru să poată cânta în faţa celor care voiau să-l asculte. S-a produs o schimbare – nu în cele opt zile de la Peekskill, ci pregătită treptat, desigur, cu mult înainte de cele ce s-au întâmplat, schimbare care a ajuns la apogeu în acele opt zile. Şi în această Americă, transformată, am câştigat o victorie în numele poporului american. În numele poporului american şi a celor mai bune tradiţii ale poporului american.

Ziua însă nu se terminase încă, departe de asta. Era abia după-amiază târziu, iar noaptea groazei şi a ororilor, a unei groaze mai mari şi a unor orori mai înfiorătoare decât cele din săptămâna trecută, se mai afla încă înaintea noastră. Concertul se terminase şi l-am căutat din nou pe R. cu care după ce l-am găsit m-am plimbat, fără ţintă, prin mulţime. Era timpul să plecăm. Dar cu toate că maşinile intraseră pe drumul care ducea spre ieşire, niciuna nu se mişca din loc. Noi, care fusesem în vâlcea, nu ştiam din ce cauză se opriseră. Ni s-a părul firesc să fie nevoie de timp şi de răbdare pentru ca sutele de automobile să se poată scurge pe un singur drum îngust. Nu ştiam că fasciştii blocaseră drumul şi că gărzile noastre de securitate discutau cu poliţia, cerându-i să cureţe drumul, sau să ni se îngăduie nouă să-l curăţim. Nu ştiam că poliţia avea un plan pentru provocare de incidente, plan criminal, în care erau prevăzute toate câte trebuiau să se

întâmple. Nu, nu ştiam încă nimic despre asta. Se lăsa amurgul în valea fluviului Hudson. Umbrele se lungeau şi soarele cobora la orizont, iar în mulţimea enormă domnea o atmosferă de sărbătoare, ca la o excursie; nimeni nu se arăta prea nerăbdător şi toată lumea era mulţumită că această întrunire putuse avea loc.

Era o mulţime compusă din familii, după cum era şi firesc într-o după-amiază de vară. Erau multe femei, mai multe femei decât bărbaţi, poate fiindcă foarte mulţi bărbaţi se aflau în linia de apărare. Erau foarte mulţi copii, mulţi copii mici, şi cel puţin câteva sute de sugari. V-aţi putea întreba de ce atâţia oameni şi-au luat copiii cu ei – vorbesc de sugari – după cele petrecute cu o săptămână în urmă. Trebuie să vă explic, că în genere, oamenii n-au vrut să creadă în întâmplările din sâmbăta trecută; nici chiar oamenii inteligenţi şi progresişti, care ştiau demult ce înseamnă fascismul. Într-adevăr, până la relatarea de faţă n-a existat un raport complet asupra primei sâmbete de la Peekskill. Nu povestisem totul şi nici altcineva n-a făcut-o. Deci, cu toate că se ştia că au avut loc incidente, nimeni nu le-a înţeles în adevăratul sens al cuvântului.

Oamenii îşi spuneau:

„Prima dată, a fost un simplu incident. Poliţia n-a ajuns decât foarte târziu şi lucrurile au luat o altă întorsătură. Dar acum, toată lumea stă cu ochii aţintiţi spre Peekskill, şi cu siguranţă că nu se vor produce incidente. N-o va îngădui guvernatorul, nu vor îngădui jandarmii, nu va îngădui poliţia locală. Procurorul districtual Fanelli a intrat serios la apă şi desigur că n-o va îngădui nici el. Va fi deci un concert însorit, paşnic, ne vom lua copiii cu noi şi ne vom distra de minune”.

Da, oricât de neînchipuit s-ar părea, aşa îşi spuneau oamenii în sinea lor şi între ei, şi de aceea şi-au adus cu ei copii mici şi sugari. Pentru că adevărul celor petrecute era încă de neconceput.

În timp ce aştepta ca maşinile să pornească, au apărut doi dintre membrii gărzilor noastre de securitate escortând un tânăr huligan ce se strecurase prin liniile lor. Tânărul s-a aşezat pe iarbă uitându-se în jurul lui. Era un băiat de vreo optsprezece ani. Pe chip i se citea ura iar în priviri, frica. Nu l-a atins nimeni şi nimeni n-a avut intenţia să-i facă vreun rău. În timp ce R. şi cu mine ne uitam la el, două femei au încercat să-i explice ceva în legătură cu rolul pe care-l juca. N-a fost în stare să le asculte. Era prea stăpânit de ură. Când gărzile i-au spus că poate pleca, a ţâşnit ca un cerb.

Maşinile au început să pornească; se lăsa seara. R. care şi-a petrecut cei mai frumoşi ani ai vieţii ca soldat în două războaie şi ca organizator al muncitorilor industriali, simţea primejdia mai bine decât mine şi clătina din cap.

— Nu-mi place! Nu-mi place! repeta el mereu.

Ne-am suit în maşină. Doi bărbaţi ne-au rugat să-i luăm cu noi şi s-au aşezat în spate. Am pornit şi am intrat în şirul maşinilor care plecau. Apoi, cum şirul s-a oprit, am stins şi eu motorul. Se părea că va trebui să aşteptăm mult timp.

Doi membri ai gărzilor de apărare treceau pe lângă şirul de maşini, spunând fiecărui şofer:

— Când vă apropiaţi de ieşire, închideţi geamurile. Se pare că au început să arunce cu pietre.

Pentru noi era ceva nou. Automobilele Ford, Plymouth şi Pontiac n-au fost construite pentru scopuri militare. Părea firesc, de vreme ce aruncau cu pietre, ca geamurile, ca măsură de protecţie, să fie închise. De altfel, conducătorii de automobile au, în general, prea mare încredere în mult lăudatele geamuri încasabile. Nimeni n-a pus sfatul în cumpănă şi chiar dacă ar fi făcut-o, distrugerile n-ar fi luat decât alte forme.

Automobilele înaintau câţiva metri şi iar se opreau. Cinci minute de aşteptare, şi iar mai făceau câţiva metri. Conducând o maşină veche şi depinzând de ea, îmi era teamă să nu-i încing motorul, aşa că-l stingeam la fiecare oprire. La un moment dat însă, tot şirul s-a pus în mişcare şi am zărit ieşirea; ne-am apropiat de ea şi am trecut. La ieşire ne-am pomenit într-un adevărat infern; poliţişti înnebuniţi de ură care loveau cu bastoanele lor în maşini, nu în oameni, distrugând barele şi parbrizele şi agitându-se ca turbaţi, în timp ce automobilele părăseau terenul. Chiar şi prin geamurile închise am putut auzi valul de înjurături adresate nouă de poliţie, murdăriile de nedescris, jignirile aduse diferitelor rase, toată mizeria şi josnicia drojdiei societăţii americane, răbufnirea întregii uri de rasă îndelung refulată în „păzitorii legii”. Erau vreo treizeci, grupaţi în jurul ieşirii, şi loveau în automobile ca şi cum maşinile ar fi fost obiectivul viu al urii lor.

(Întâmplător, la fel s-au petrecut lucrurile şi cu maşina în care se afla Paul Robeson. Poliţia a lovit în maşină atingând parbrizul, în dorinţa de a ajunge la cei dinăuntru).

Dar acesta era numai începutul. Maşinile care părăseau terenul unde avusese loc concertul, aveau de ales între trei drumuri. Unul drept înainte,

tăind şoseaua principală, drum îngust, lateral, care dădea într-o alee a parcului. Şoseaua principală se întindea la nord şi la sud, aşa că va trebui să v-o închipuiţi ca un fel de T privit de deasupra liniei transversale. Cu alte cuvinte, şoseaua principală constituia linia transversală, iar drumul cel mic, piciorul T-ului. Nebunia furiei poliţieneşti impunea conducătorului fiecărui vehicul o hotărâre rapidă şi eu am luat-o pe aceea de a coti la dreapta, deoarece nu ştiam celelalte două drumuri şi eram foarte dornic să conduc pe un teren cunoscut.

Acestea sunt cele ce s-au întâmplat şi cele ce am văzut; relatez cu amănunte, ca pe ceva la care am asistat împreună cu R., iar el îmi poate confirma spusele. Pot să adaug însă, că ceea ce s-a întâmplat pe celelalte două drumuri, a fost mult mai grav – în special pe drumul acela îngust care ducea spre alee. Cele petrecute acolo pot fi văzute în numeroase fotografii.

Lucrurile s-au întâmplat mai repede decât sunt povestite aici. Dar socot că totul trebuie relatat pe îndelete. Incidentele au început la vreo treizeci de metri după ce am apucat-o la dreapta, pe şoseaua principală. Pe partea stângă a şoselei erau doi poliţişti. Cei doi poliţişti stăteau la vreo şapte metri depărtare unul de altul şi între ei se aflau şase, şapte fascişti, cu un morman de pietroaie alături. Când automobilul meu a intrat în raza lor de acţiune, au început să arunce cu pietre. Poliţiştii însă, se uitau zâmbind aprobator şi se vedea limpede că erau detaşaţi ca apărători ai grupului de aruncători de pietre, pentru cazul când o maşină s-ar fi oprit şi pasagerii s-ar fi întors împotriva lor.

(Subliniez acest lucru fiindcă a fost valabil pentru fiecare grup organizat de aruncători cu pietre. Pe lângă fiecare grup erau detaşaţi unul sau doi poliţişti pentru a-i apăra – spun detaşaţi, deoarece nu-mi vine să cred că se plimbau doar pe drum. Este adevărat că pe şosea se aflau numeroşi aruncători de pietre singuri, fără poliţişti; oriunde însă erau în grupuri, stătea şi forţa publică alături de ei).

Uneori se întâmplă să reacţionez încet şi am înţeles ce se petrece abia după ce primele pietre au lovit maşina. Prima a nimerit în rama uşii, între geamurile din faţă şi cele din spate. A doua a lovit rama parbrizului. Alte două pietre grele au nimerit în caroserie. Poliţiştii se ţineau de burtă şi urlau de veselie.

Din fericire, aveam o bucată de drum liber în faţă, aşa că am putut apăsa pe accelerator, luând viteză. N-am parcurs mai mult de patruzeci, cincizeci de metri, când am dat peste un al doilea grup, de astă dată extrem

de furios. Mi-am îndreptat maşina spre ei şi am trecut cu şaizeci şi cinci pe oră peste şanţ. Grupul s-a risipit şi poliţiştii au fugit, căutând adăpost. Al treilea grup însă ne-a surprins complet nepregătiţi şi maşina a fost lovită din nou de un număr mare de pietre. Am avut şi de astă dată un noroc nemaipomenit; pietrele au nimerit în caroserie şi nu în geamuri. (Maşina noastră a fost una din puţinele care au scăpat fără geamuri sparte şi fără pasageri însângeraţi. Împotriva grupului următor, care se afla de astă dată pe stânga, am întrebuinţat aceeaşi tactică, traversând drumul şi intrând în ei; ca şi prima dată, grupul s-a risipit. Aşa am trecut din grup în grup pe şoseaua aceea ieşită parcă dintr-un vis urât.

Deodată a trebuit să încetinesc. Maşina dinaintea noastră o păţise mai rău decât noi. Toate geamurile îi erau sparte, chiar şi cel din spate. Ţin minte că i-am spus lui R.:

— Pe drum e o dâră, probabil au nimerit în rezervorul de benzină sau în radiator.

Din maşina din faţă curgea ceva de culoare închisă. Ne-am dat seama că era sânge, un şuvoi de sânge care se prelingea din automobil pe şosea.

Şi din nou s-a pornit ploaia de pietre. Am trecut totuşi. Făcusem până atunci vreo doi kilometri. Maşina din faţa noastră se opri la marginea drumului şi şoferul stătea cu capul aplecat pe volan. Capul îi era plin de sânge.

După vreo doi kilometri şi jumătate n-am mai dat peste grupuri mari, organizate, ci numai peste indivizi izolaţi. Din când în când, o lovitură de piatră ne aducea aminte de ei. (Mai departe însă, la o depărtare între cinci şi cincisprezece kilometri de Peekskill, staţionau la fiecare răspântie grupuri organizate, care primeau maşinile cu o ploaie de pietre. Aşa că numeroase maşini, care nici măcar nu trecuseră pe lângă locul concertului în ziua aceea, au fost lovite, iar călătorii răniţi).

La vreo trei kilometri de terenul de concert, o maşină s-a oprit la o staţie de benzină, lăsând în urma ei, ca atâtea altele, o dâră de sânge. Coborâră din ea cinci bărbaţi şi un copil. Erau cu toţii plini de sânge din cap până în picioare. Copilul scâncea şi oamenii stăteau orbiţi parcă. La o depărtare de câţiva metri un grup de huligani tineri aruncau pietre în maşinile care treceau. M-am oprit la staţia de benzină să văd dacă le puteam fi de vreun ajutor răniţilor, dar un poliţist care-şi avea postul acolo, alergă spre noi, înjurându-ne şi lovind maşina cu bastonul de cauciuc. Când a vrut să scoată revolverul, am pornit. S-a oprit o altă maşină şi R. întorcând capul

într-acolo, a putut vedea pe poliţist cum lovea cu o mână în parbriz – cu bastonul – în timp ce cu cealaltă îşi scotea revolverul. Era o purtare de paranoic şi cu toate că şi în trecut am asistat de multe ori la manifestările isterice ale poliţiei, manifestări îndreptate împotriva muncitorilor şi în general împotriva oamenilor progresişti, n-am văzut niciodată ceva ce-ar putea egala acest spectacol. Mai trebuie să subliniez că nu erau manifestări izolate, fiindcă ceva mai târziu, când ne-am oprit la o răspântie, am văzut un alt poliţist spărgând parbrizul unui alt vehicul, care oprise pentru a afla drumul.

La Peekskill, la Buchanan şi la Croton pe Hudson am continuat să trecem printr-un coridor în care ploua cu pietre; drumul pe care călătoream era plin de sânge şi presărat cu cioburi de sticlă. N-am văzut în viaţa mea atâta sânge. N-am văzut în viaţa mea atâţia oameni tăiaţi de ţăndări şi sângerând în halul acesta. La altă staţie de benzină am dat de trei automobile staţionând într-un lac de sânge care creştea mereu deşi oamenii încercau să-l oprească de a mai curge.

R. şi cu mine am lăsat pe cei doi pasageri la Harmon, de unde urmau să ia un tren spre Nord, până la vila lor de vară. Ne-am sfătuit dacă n-ar fi bine să ne întoarcem la terenul de concert. Se făcuse seară şi prin urmare am hotărât că nu ar avea niciun rost să ne întoarcem. Până la ora aceea era mai mult ca sigur că toate maşinile părăsiseră terenul. Iar în ceea ce priveşte grozăvia de pe drum, însemna că ar fi trebuit s-o mai înfruntăm o dată, altfel n-am fi avut cum. Ne-am îndreptat spre locuinţa mea. În amurg, vila era liniştită şi paşnică. Am telefonat soţilor N., dar nu mi-a răspuns nimeni. Ne-am întrebat unde puteau fi, căci ştiam că au şi trei copii.

— Mergem la New York? l-am întrebat eu pe R., care a dat din cap.

Ne-am urcat în maşină, şi am luat-o la vale, intrând la Harmon din nou într-o ploaie de pietre. (De astă dată coborâsem geamurile. Preferam să fiu lovit de pietre decât de cioburile de sticlă). Am ajuns pe alee; în faţa noastră o maşină fu întâmpinată la prima răspântie de o ploaie de bolovani. Am făcut un ocol pentru a scăpa, dar maşina care venea după noi avea geamurile sparte şi înăuntru pasagerii erau plini de sânge. În tot cursul drumului spre New York am văzut mereu maşini cu barele îndoite acolo unde le loviseră poliţiştii, geamuri sparte şi pasageri însângeraţi. Ai fi zis că supravieţuitorii unui bombardament sau ai unei lupte se îndreptau spre oraş…

La New York m-am despărţit de R. şi m-am întors acasă. Se înnoptase şi copiii se pregăteau de culcare. Doamna M. îmi păstrase mâncare caldă. Era o lume liniştită, ordonată, lumea atâtor şi atâtor americani, lumea raţiunii, paşnică şi civilizată. Era acea lume care a privit monstruozităţile fascismului german, italian, spaniol, japonez, grec, maghiar şi român şi care a spus cu o siguranţă copilărească şi mărginită: *„la noi nu se poate întâmpla aşa ceva”*.

Am luat masa; apoi, am deschis aparatul de radio şi am ascultat descrieri fragmentare asupra asaltului pornit împotriva vieţii şi demnităţii umane. Spitalele erau pline. În tot Westchesterul spitalele gemeau de oameni orbiţi, însângeraţi şi răniţi, de oameni cu feţele tăiate şi sgâriate, cu capete sparte, cu sugari cărora le intraseră cioburi de sticlă în ochi, cu bărbaţi şi femei călcaţi în picioare, cu negri bătuţi şi mutilaţi, cu toţii grav răniţi fiindcă au vrut să asculte muzică…

M-am plimbat prin cameră încoace şi încolo, nervos şi îngrijorat. Nu se terminase încă şi mă întrebam dacă se va sfârşi vreodată.

Sună telefonul. Era un prieten din oraş care-mi relată câte ceva din cele petrecute după plecarea noastră. Vreo mie de sindicalişti au rămas pe teren până în ultimul moment, pentru a împiedica pe terorişti să atace chiar în interior. Cred că sindicaliştii nu ştiau atunci ce se întâmpla pe şosele. Autobuzele lor plecaseră, dar ei au rămas să apere terenul. În sfârşit când au început să părăsească locul în grup, poliţia i-a împins înapoi. Sute de poliţişti i-au atacat cu bastoanele, mulţi dintre ei au fost bătuţi până ce au căzut în nesimţire. Poliţia şi-a îndreptat revolverele spre ei, arestând douăzeci şi cinci de persoane, care au fost duse de acolo, cu mâinile deasupra capului, ca prizonierii de război. După aceea şi ceilalţi au fost percheziţionaţi. Căutau arme. N-au găsit. În cele din urmă i-au încercuit, cu revolverele în mână. În sfârşit, când s-a întunecat, le-au strigat:

— Hai, căraţi-vă de aici!

Prietenul meu mi-a spus că tocmai primise veşti de la un grup de sindicalişti împotmoliţi lângă Golden’s Bridge. Mă întrebă dacă m-aş putea întoarce să-i căutăm.

M-am întors, şi pe când străbăteam Peekskillul, pentru a desăvârşi parcă nebunia, pentru a face parcă totul mai de necrezut, mai monstruos, un glonte şuieră pe lângă maşină. Am urmat instrucţiunile întocmai, dar până să ajung plecaseră cu toţii şi prăvălioara unde se adăpostiseră era în

întuneric şi închisă. M-am întors acasă. Am băut două pahare de brandy şi m-am culcat.

Cele opt zile de la Peekskill luaseră sfârşit.

Partea a şaptea
UN PUNCT DE VEDERE

În clipa în care scriu aceste rânduri au trecut cincisprezece luni de la incidentele din Peekskill. Goana evenimentelor, care s-au precipitat cu o rapiditate ameţitoare, a transformat acele două nopţi de groază în incidente izolate ale trecutului. De atunci legea Mc. Carran a legalizat statul poliţienesc în America şi în ţara unde bântuie ciuma fascismului. De atunci, războiul din Coreea şi imensa propagandă de război care-i ţine de urât a făcut ca orice formă de protest sau nemulţumire să fie grav sancţionată. Mii de „liberali” şi de „progresişti” s-au băgat la adăpost. În timpul incidentelor de la Peekskill aproape că nu existau prizonieri politici în închisorile americane. Astăzi sunt însă foarte mulţi. În timpul incidentelor de la Peekskill se judeca procesul conducătorilor Partidului Comunist din Statele Unite. De atunci au fost condamnaţi, iar Partidul Comunist a fost pus sub stare de acuzare de către legea Mc. Carran. În timpul incidentelor de la Peekskill, încă nu începuse deportarea în masă a cetăţenilor străini, iar lagărul de concentrare de pe insula Ellis nu funcţiona aşa cum funcţionează astăzi. În timpul incidentelor de la Peekskill, America nu era încă în întregime ţara „jurământului de lealitate”, a vânătoarei de comunişti şi a terorii împotriva celor care urăsc războiul şi care iubesc pacea şi democraţia. În timpul incidentelor de la Peekskill planul pentru spargerea şi trădarea mişcării muncitoreşti din America nu fusese încă pe deplin realizat.

Repeziciunea cu care se desfăşoară astăzi istoria este atât de mare, încât în momentul în care această carte va fi publicată, se vor fi petrecut, poale, atâtea lucruri noi şi uluitoare, încât evenimentele povestite aici vor părea şi mai îndepărtate. Dar chiar dacă va fi aşa, ele nu-şi vor pierde din importanţă. Peekskillul a constituit un pas hotărâtor în pregătirea fascismului american şi a fost un teren de încercare pentru multe din cele ce aveau să se întâmple după aceea.

Din nefericire, multe lucruri privind ambele incidente de la Peekskill au rămas necunoscute, şi vor rămâne, poate, nelămurite încă mulţi ani de aici încolo. Nu s-a stabilit încă în ce măsură au fost implicaţi funcţionarii importanţi ai statului şi ai districtului, dar cele povestite mai sus conţin destule dovezi că au fost implicaţi. Nu ştiu ce discuţii, ce conspiraţii şi ce

înţelegeri au dus la incidentele de la Peekskill, dar o repet, este mai presus de orice îndoială că asemenea discuţii, conspiraţii şi înţelegeri au avut loc. Aş vrea să ştiu, de exemplu, prin ce întâmplare s-au aflat la faţa locului cei trei agenţi ai Ministerului de Justiţie? Aş mai vrea să ştiu ce s-a întâmplat cu cei trei şerifi care au dispărut fără urmă la un moment dat? Aş vrea să ştiu ce i-a oprit pe jandarmi, – care, după cât se pare, intraseră în scenă cu mult înainte de a interveni – să coboare în vâlceaua de la Lakeland şi să pună capăt agresiunii? Aş vrea să ştiu cine le-a dat ordin să intre pe teren, atunci, la urmă, când se ivise posibilitatea înscenării unei acuzaţii de omor? Aş vrea să ştiu cine au fost cei doi indivizi înarmau cu puşti cu lunetă şi dacă au acţionat din propria lor iniţiativă sau în înţelegere cu alţii?

Cred foarte nimerit să mai pun o serie întreagă de întrebări în legătură cu rolul poliţiei, în general. De ce n-au fost arestaţi conducătorii primului atac, când numele lor erau cunoscute de sute de oameni din regiune? De ce, în afara celor trei şerifi, n-au fost pe teren alţi poliţişti în clipa în care au început incidentele de sâmbătă seara? De ce, la cel de al doilea concert a insistat poliţia atât de mult ca gărzile să se retragă lângă spectatori? De ce, şi la ordinul cui, şi-a luat poliţia sarcina de a proteja grupurile care aruncau pietre? De ce, la sfârşitul concertului, după plecarea spectatorilor, poliţia a atacat şi a arestat atâţia oameni ce făcuseră parte din linia noastră de apărare?

Punând aceste întrebări, nu mă refer la brutalităţile poliţiei în genere, la agresiunile şi loviturile la care au fost supuşi negrii şi la atacurile frenetice asupra automobilelor şi pasagerilor lor, săvârşite de poliţie, cu toate că am fost eu personal martor la un mare număr dintre ele. Acestea fac o parte atât de integrantă din felul în care se comportă poliţia faţă de orice demonstraţie progresistă şi a clasei muncitoare, încât pot fi considerate ca fireşti – adică nefireşti – şi obişnuite pentru poliţia americană.

S-ar putea pune încă multe întrebări asemănătoare, şi cred că răspunsul lor se găseşte în relatarea pe care am făcut-o aici. Lucrul cel mai de seamă este, cred eu, acela de a vedea incidentele de la Peekskill în legătură cu evenimentele naţionale şi internaţionale care au urmat şi care mai sunt în curs. Toţi cei care au luat parte într-un fel sau într-altul la unul din cele două incidente, n-au putut să nu fie impresionaţi de extraordinara deosebire dintre manifestările celor două lagăre – fasciştii pe de o parte (şi cuvântul „fascist” este singura denumire justă, ştiinţifică, pentru ei, indiferent dacă ei

şi-au spus legionari, veterani, patrioţi sau cine ştie cum altfel) şi oamenii care au făcut zid în jurul lui Paul Robeson, pe de altă parte.

Trebuie să subliniem că niciun act de violenţă n-a fost săvârşit de progresişti. Trebuie să subliniem că toate incidentele au fost provocate de elementele fasciste. Trebuie să accentuăm că numai fasciştii au făcut uz de forţă. Purtarea fiecărei tabere a fost dictată – după cum îşi dă seama orice om inteligent – nu de anumite directive date, ci de forţele reprezentate şi de ideologia grupărilor.

Lucrurile capătă o importanţă deosebită în lumina faptului că în răstimpul celor două concerte, cei unsprezece conducători ai Partidului Comunist erau daţi în judecată pentru vina de a fi promovat idei care implică *„forţa şi violenţa”* (Şi chiar azi, în ceasul în care scriu, am în faţa mea un articol de fond din *Journal American* ce apare la New York, care cheamă poporul să recunoască faptul că „comunismul înseamnă forţă şi violenţă” camuflate sub o ideologie – ca şi cum o astfel de afirmaţie ar fi de conceput).

Ştiu destul de bine că acum e prea târziu ca să mai fac apel la logică şi raţiune. Cred, totuşi, că aceasta trebuie făcută, chiar dacă oamenii care o vor face vor suferi o înfrângere. În Germania, o lumină slabă a civilizaţiei a continuat să pâlpâie şi a fost întreţinută de astfel de oameni între anii 1930–1945 şi, indiferent de toate câte se întâmplă acum, istoria va reconstitui fără îndoială adevărul.

„Incidentele” de la Peekskill au constituit un pas important în pregătirea fascizării Americii şi în crearea unui teren favorabil promovării celui de al treilea război mondial. A fost o demonstraţie făţişă de forţă şi violenţă din partea acelora care, în mod constant şi fără scrupule, propagă forţa şi violenţa, stăpâni şi unelte în planul reacţiunii americane. Desigur, a fost plănuită în vederea atingerii a două ţeluri: primul, „prinderea” unui număr de progresişti în capcana forţei şi a violenţei, lucru pentru care ei ar putea fi făcuţi răspunzători, iar cel de al doilea, aţâţarea elementelor declasate din toată America în vederea instituirii unui sistem fascist bazat pe forţă şi violenţă. Pentru reacţiunea americană, marea utilitate a acestui plan constă tocmai în potenţialul său, şi iată de ce este imposibil ca orice om conştient să nu-l lege de procesul comuniştilor din oraşul New York.

Prima intenţie a fost zădărnicită de disciplina şi demnitatea maselor progresiste implicate; a doua, a fost zădărnicită, în general, prin atitudinea publicului american.

Nu numai că poporul american n-a aprobat acest amestec de sânge şi gunoaie pe care Adolf Hitler l-a făcut atât de cunoscut, dar până şi clasa stăpânitoare a Statelor Unite a început să se îndoiască serios că poporul poate fi făcut să accepte la repezeală un atare sistem. Aşa că, am văzut imediat cotitura spre fascismul poliţienesc, legalizat, a cărui expresie este legea Mc. Carran, precum şi azvârlirea în masă în închisori a prizonierilor politici. Întrucât ziua violenţei nu şi-a atins scopul, ziua „judecăţii" a fost din nou instaurată.

Peekskillul a fost unul din numeroasele incidente în care „forţa şi violenţa" au fost întrebuinţate *împotriva stângii* şi nu de *stânga*. O analiză asemănătoare a oricărui incident luat dintr-o sută de incidente provocatoare, ar duce la concluzii aproape identice. De pildă: Istoricul incidentului de la Haymarket[16], de Henry David, ilustrează această afirmaţie tot aşa de bine cum o ilustrează şi studiul scris asupra incidentului de la uzinele *Republic Steel*. În fiecare caz, o analiză minuţioasă a stabilit faptul că forţa şi violenţa au fost întrebuinţate nu de *stânga*, ci de *dreapta*. În sprijinul acestei afirmaţii, trebuie să reamintim că *stânga* n-a purtat răspunderea niciunui incident similar petrecut în trecut şi în care au fost întrebuinţate forţa şi violenţa. Cele mai minuţioase cercetări, analize şi studii ale Ministerului de Justiţie, sprijinite de puternice resurse financiare, n-au izbutit să aducă *un singur exemplu* de întrebuinţare a forţei şi violenţei din partea *stângii*. Şi doar incidentele de la Peekskill s-au petrecut în timpul procesului celor unsprezece conducători comunişti acuzaţi de a fi „apărat răspândirea" unor anumite concepţii filosofice care, în limbajul procurorului, au dus la „forţă şi violenţă".

Ce fericire pe procuror dacă ar fi putut introduce în proces incidentul de la Peekskill ca o mărturie în contra acuzaţilor!

Şi ce martori importanţi ar fi fost cei trei agenţi, calmi şi neutri, ai Biroului Federal de Investigaţii!

Personal, am, cred, mai puţine iluzii astăzi decât am avut pe vremea celor întâmplate la Peekskill. Cărţile mele despre istoria Americii, scrise cu dragoste şi cu încredere, sunt astăzi interzise în patria mea, fiind socotite „false", „vicioase", „trădătoare". Refuzul meu de a juca rolul unui Louis Budenz, a fost răsplătit cu o condamnare la închisoare. Şi obişnuitul meu refuz de a mă dezice de tot ceea ce este bun, generos şi cinstit din trecutul meu şi din trecutul ţării mele, a declanşat o campanie de defăimare în presă şi *refuzul guvernului* de a-mi acorda un paşaport. Cred totuşi cu tărie că

poporul american, dacă ar cunoaşte faptele, ar acţiona. Faptele sunt dure şi înfricoşătoare, iar oamenii care ţin la ele sunt consideraţi astăzi periculoşi. Îmi vine foarte greu să mă consider o persoană periculoasă, dar dacă ataşamentul faţă de fapte o cere, atunci accept denumirea aceasta.

—— *Sfârşit* ——

---

[1] Studiu apărut în revista sovietică NOVOE VREMEA, nr. 12 din 1950 (n.r.).

[2] Artiştii poporului (n.r.).

[3] Organizaţie fascistă din U.S.A. înfiinţată în 1919 de către veteranii – din războiul mondial – cu tendinţă reacţionară. După o statistică din anul 1949, 45 senatori din 96, 205 membri ai Congresului din 435 şi 8 judecători din 9 sunt membri ai Legiunii Americane. (n.r.).

[4] Pictor peisagist american care a trăit între 1825–1894 (n.r.).

[5] Scriitor englez (1864–1939) autorul unor nuvele scurte, foarte apreciat în Statele Unite până pe la 1940. (n.r.).

[6] Harold R. Medina, judecătorul care a prezidat procesul conducătorilor comunişti început la 17 Ianuarie 1949. (n.r.).

[7] Sacagiul (n.r.).

[8] Înainte de a tortura victima, cei din Ku-Klux-Klan dau foc unei cruci de lemn şi joacă în jurul focului îmbrăcaţi în nişte glugi. (n.r.).

[9] *Nu putem fi, nu putem fi clintiţi!*
Nu putem fi, nu putem fi clintiţi!
Întocmai ca pomul înfipt lângă apă!
Nu putem fi clintiţi!

[10] Imnul U.S.A. (n.r.).

[11] Şeful Biroului Federal de Investigaţii. (n r.).

[12] Comitetul din Westchester pentru păstrarea legii şi ordinii. (n.r.).

[13] Ralph Waldo Emerson, filosof american care a trăit între 1800–1882. (n.r.).

[14] Unul din membrii Comitetului Naţional al Partidului Comunist din U.S.A., condamnat azi de către Tribunalul Federal din U.S.A. la cinci ani închisoare şi amendă de zece mii dolari. (n.r.).

[15] Renegatul care a devenit informatorul principal al Comisiei de urmărire a acţiunii antiamericane. (n.r.).

[16] Piaţa din Chicago unde la 1 Mai 1866 a avut loc demonstraţia muncitorilor grevişti, în număr de şase sute de mii, care cereau ziua de lucru de opt ore. Poliţia din Chicago a organizat împotriva lor o represiune sângeroasă. (n.r.).

Table of Contents